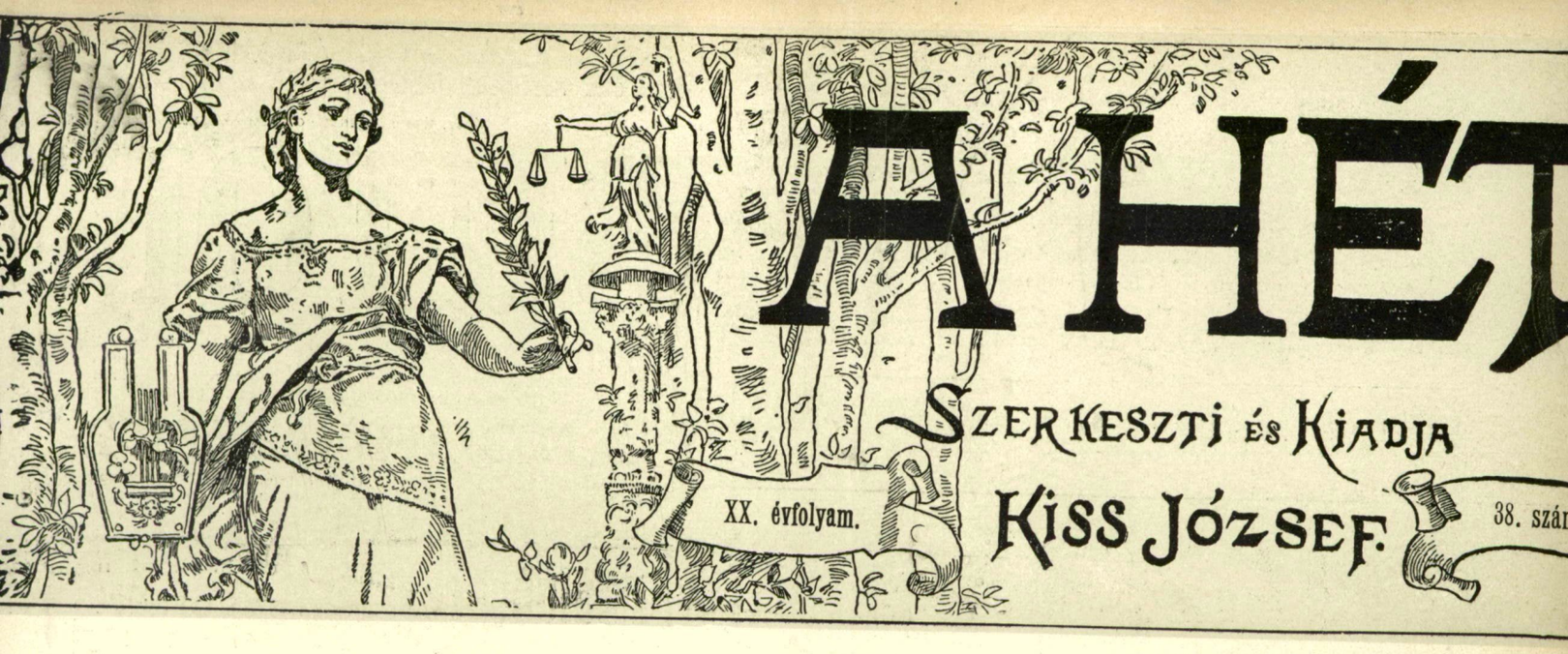

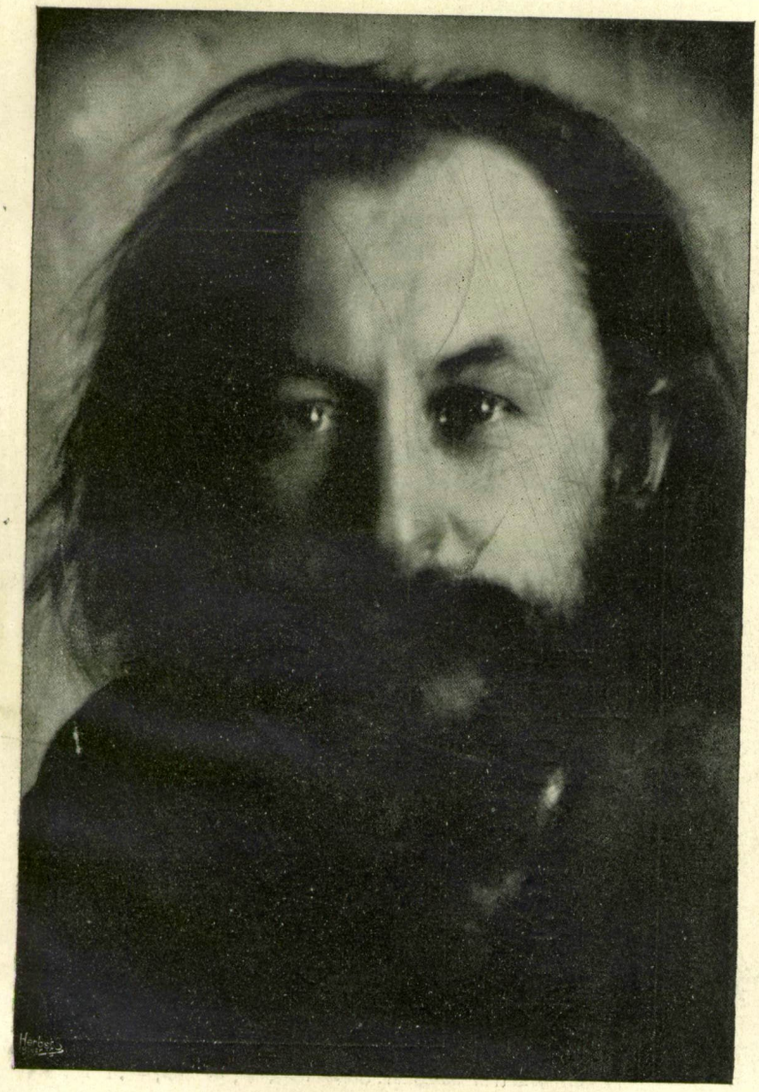

NAGY SÁNDOR

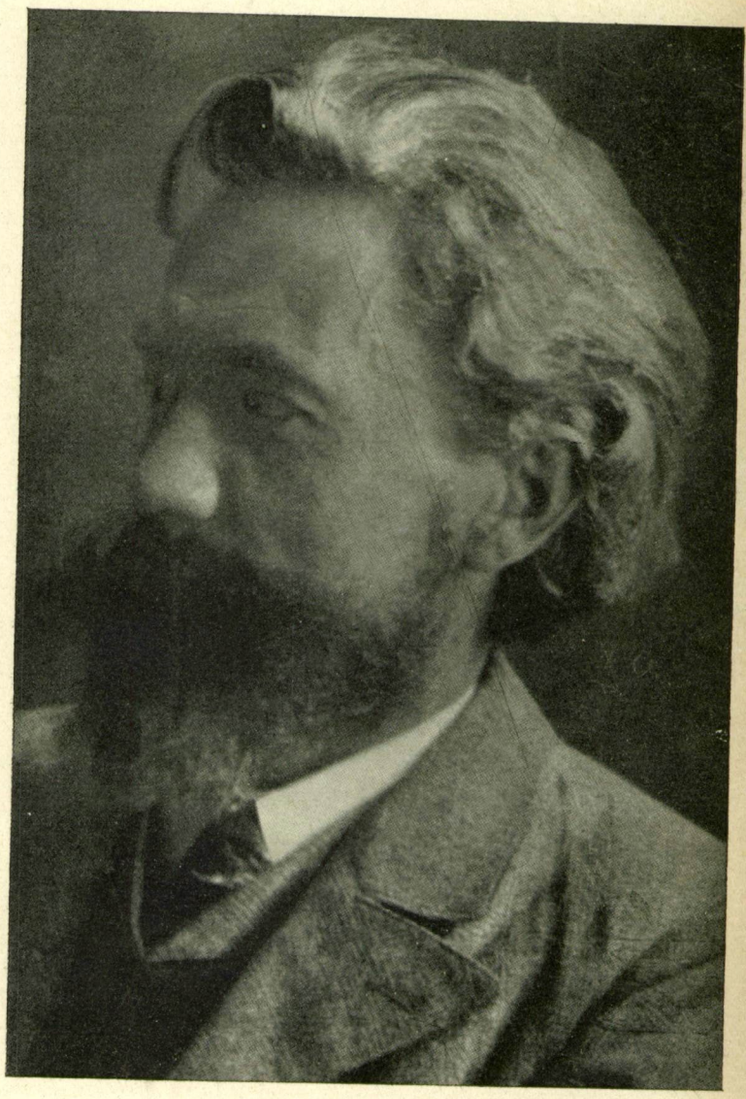

KRIESCH ALADÁR

◆◆ Minden étkezés után egy késhegynyit ◆◆

DIGESTOL GLÜCK

◆◆ legtökéletesebb emésztőporból, ◆◆

mely elősegiti az emésztést, fokozza a bélmüködést és étvágyjavitólag hat. Javalva van a gyomor és bél legkülönbözőbb bántalmainál, bélrenyheségnél, étvágytalanságnál stb.

Kapható 2 K-ért minden gyógyszertárban. 3 dobozt 5 K-ért franco küld.

FŐRAKTÁR:

GLÜCK REZSŐ gyógyszertára Budapest, VI., Hungária-körut 93.

NÁLAM

minden hitelképes, tisztességesen gondolkodó egyén

BUTOR

szükségletét a következő fizetési föltételekkel szerezheti be: 100 koronáig havi részlet 6 korona, 200 koronáig 10 korona, 300 koronáig 15 korona 500 koronáig 20 korona, 600 koronáig 25 korona, 800 koronáig 30 korona, 1000 koronáig 40 korona stb. Előlegül 20 százalék fizetendő.

SÁNDOR IGNÁCZ

butorkereskedő, **V., Bank-utcza 7** (volt Sétatér-utcza), Bazilika-templom közelében, Váczi-körut mellett. — Butoralbumot 1 korona bélyeg beküldése ellenében küldök. Telefon 104–94.

Padlóbeeresztést szobánként :: **2 kor.-ért**

és lakástakaritást olcsón vállal

LÉVAI, VII. ker., Nagymező-utcza 66/H.

Telefon 118—77. Telefon 118—77.

Az első világczégek zongorái:

Steinway and Sons

Blüthner

Schiedmayer és fiai

és más elsőrendü gyártmányok, kizárólag kaphatók egyedüli képviselőjüknél:

KOHN ALBERT IV., Kossuth Lajos u. I. (Ferencziek bazára.)

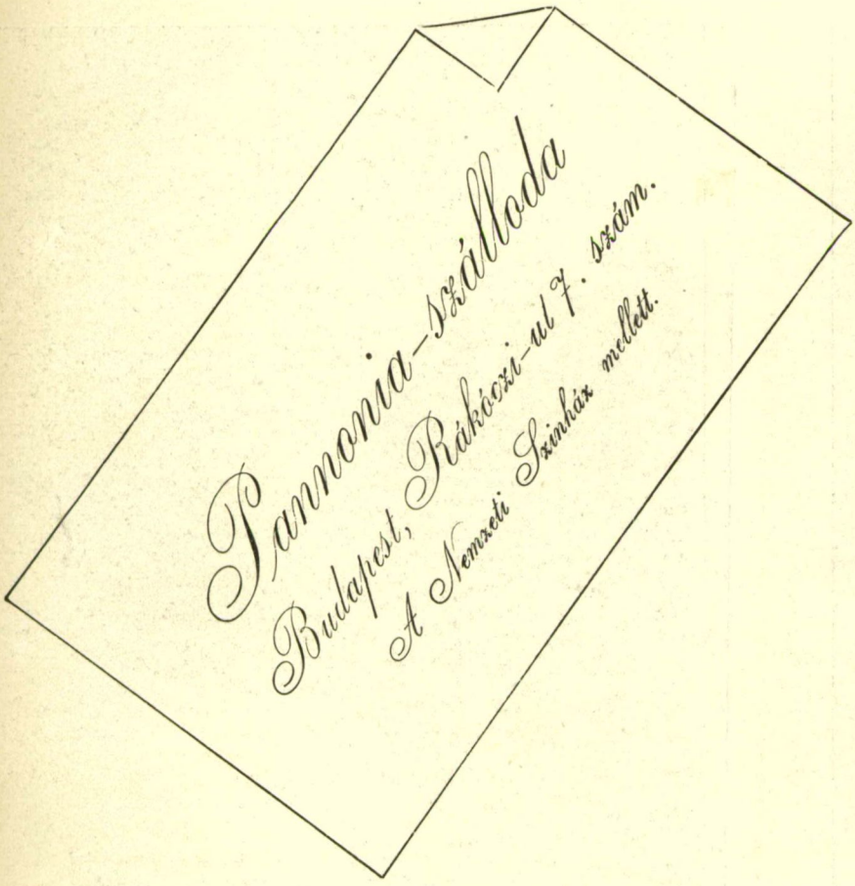

NERUDA FÉLE PIPERE BORAX

nélkülözhetetlen **háziszer**, doboza **—.18, —.30, —.70** K

Egy üveg ára 1 korona 50 fillér.

Fő-raktár: **NERUDA NÁNDOR** gyógyáru-kereskedésében

Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 7.

Reggelizés előtt fél pohár

SCHMIDTHAUER-féle

Használata valódi áldás gyomorbajosoknak és székszorulásban szenvedőknek.

Igmándi keserüviz

az elrontott gyomrot 2-3 óra alatt teljesen rendbe hozza.

Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fill.

XX évfolyam. 1909. 38/1019. szám.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
Egész évre ... ... kor. 20.—
Félévre ... ... » 10.—
Negyedévre ... ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
VIII., Népszinház-utcza 22. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések felvétele ugyanott.

Budapest, szeptember hó 19.

Október elsejével kezdődik az uj évnegyed.

Ama tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember végével lejár, tisztelettel kérjük, hogy előfizetéseiket hova előbb megujitani sziveskedjenek. Mai számunkhoz erre a czélra posta-blankettákat mellékelünk.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ..... 20 kor.
Félévre ..... 10 kor.
Negyedévre ..... 5 kor.

Mutatványszámok kivánatra ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,
VIII. ker., Népszinház-utcza 22. szám.

Krónika.

Politika.

— *szept. 17.*

Ugy látszik, mintha az összes rugók lejártak volna s nincs, aki felhuzza. Akarva sem változtathat senki a magatartásán s akiknek kezében az ország sorsa van, talán a legkiváncsiabbak, hogy mi lesz. Valaminek történnie kell, mert senki sem tud valamit akarni és cselekedni. Leszereljenek Justhék? Sokkal messzibbre mentek, semhogy megtehetnék. Ennyi fogadkozás után akarva sem mondhatják: vigye az ördög, lemondunk, engedünk, vagy akár csak: szemet hunyunk. Összetüzzön velük Kossuth és kényszeritse ki a függetlenségi pártból? Mintha ennek is elmult volna az ideje. Kossuth Ferencz sokkal világosabban dokumentálta vákáczió előtt, hogy Justhtal teljes az egyetértés, semhogy most dezavuálhatná magát. Elég, hogy nem dezavuálja azokat, akik felteszik róla, hogy egyénileg inkább Wekerlével és Andrássyval tart, mint saját pártjabelieivel.

Másfelől mit tehetnek a meggondoltak? Ahogy Ausztria a talajt előkészitette s a maga pökhendi diszponáló allürjeivel Magyarország urának tünteti föl magát, minden mérséklő törekvés gyülöletessé válhatnék, amellett hatástalan is volna. Hiszen lehetne rendet teremteni, ha minden akarat meg nem lenne bénitva. A minisztertanácsban terveket meghánynakvetnek, jól tudván, hogy gyakorlatilag ugy sem lehet belőlük semmi. Azzal a semmivel szemben, amit Bécsből hangoztatnak, egészen mindegy, hogy a készfizetésekre alapitják-e a kibontakozást, vagy a köztársaság kikiáltására. S hiába enged Andrássy a pluralitásból, hogy a megértés utját a választóreform dolgában egyengesse, hiszen nem jutnak abba a helyzetbe, hogy erre az utra léphetnének.

S megbénult a korona is. Hiába akar rendet, békét, hiába engedne akármiben, amivel a magyar válság megoldását elősegithetné. Csak azt érheti el, hogy amit ő lehetővé tesz, azt megakadályozzák Ausztriában, s ami itt begyógyul, az a seb kifakad a másik államban. Már pedig, ha nem akarnánk is odáig menni, hogy a király inkább osztráknak érzi magát, mint magyarnak, elég arra gondolni, hogy semmi esetre sem érzi magát inkább magyarnak, mint osztráknak. Tehát nem találhat megoldásnak valamit, ami a bajt az egyik országából a másikba átplántálja, s ez Ausztriának legfőbb erőssége velünk szemben.

Szóval, mindegyik legális faktornak a tehetetlensége átlátható s ezen nem változtat, hogy az ügyek sürgető volta éppen most kivánná meg, hogy mindegyik faktor teljes energiájának birtokában legyen. Az óriási közös költségvetés óriási teher a két országnak, de ma már nem lehet arról okoskodni, hogy fizessünk-e Törökországnak ötvenöt milliót Boszniáért, mert fizetni muszáj, s költsünk-e kétszáz milliót Szerbia elleni készenlétre, mert a pénz már el van költve. Ezeket a terheket Isten sem veheti le többé a népek válláról s a politika éppen csak taktikázhatik e tételekkel, hogy simán megszavazza-e, vagy nem simán. S ha lekenyerezik a magyar delegátusokat, akkor az osztrákok csinálnak odaát bajt, ha nem kenyerezik le, akkor a magyarok csinálják. Látnivaló, hogy a válság megoldása éppen a nem legális tényezőtől függ, Ausztriától.

Ez pedig, ha radikálisan végig merjük gondolni a helyzetet s a kibontakozást keresni, a legsajátságosabb eredményre vezet. Amikor ekkora csökönyösség irányitja az embereket s a csomó megoldhatatlannak látszik, éppen a kimondott s megállapitott nyers akarat következtében, amikor hiábavaló minden alkudozás, kapaczitálás, mert nem az igazság érzete termi az akaratot, hanem a czél szüli és szentesiti, akkor mindenütt a világon előáll az a helyzet, amelyben csak a háboru oldhatja meg az ellentéteket. Objektive áttekintve a helyzetet, fel kell ismernünk, hogy ilyen politikai viszonyok között s ekkora nyers hajthatatlanság mellett a fölmerült politikai kérdések bármilyen két állam között olyan sulyos okok a háborura, amilyeneket sem az angol-bur, sem az orosz-japán háboru okai között nem találunk. De természetesen, két állam között közös uralkodó alatt, közös hadsereggel, a megoldásnak ez a módja ki van zárva.

S még azt sem tehetjük hozzá, hogy : szerencsére. Ha a merevség továbbra is megmarad s meg nem lágyul még a bekövetkező sulyos konfliktusok hatása alatt sem, akkor ellenkezőleg : egy véres, de gyorsan lepergő háboru lehetetlenségét szinte sajnálni kellene. Mert akármelyik fél győz, mind a ketten szabadultak a'rájuk nehezedő krónikus bajtól, s ha egyéb nem, annyi mindenesetre el van érve, hogy ezek a dolgok többé meg nem akasztják a normális fejlődést. Sajnos, vagy hála Istennek, ez puszta gondolat, mely csak arra akar kilyukadni, hogy még sem olyan egyszerü a dolog, mikor Deák Ferencz a két állam közötti háboru eshetőségét nyugodtan a magyar királyra és az osztrák császárra bizta, hogy végezze azt el ez a kettő.

—x.

Stanzák.

— Percy Bhysse Shelley. —

Irtam csüggedt-szomorun,
Nápoly táján.

Izzó nap, makulátlan ég.
Széles háttal tánczol a hab.
Kék szigeteknek orma ég,
Havas csúcsok piroslanak
Dél biborfátyola alatt;
Csukott bimbókelyhek körül
A habmoraj, szél, madarak
Száz hangja *egy* kéjnek örül —
A város zaja csak halkan búg messzirül.

Nézem a lábnyomnélküli
Zöldhináros Mély fövenyét,
A partot, amely megtöri
A hab fényzáporos fejét;
Föveny, im leomlok feléd!
A tenger izzó ragyogása
Vibrál körül és vig zenét
Locsog halk-ütemes ringása —
Bár érezne egy sziv velem ez elragadtatásba.

Boldogtalan vagyok s beteg,
Nincs béke lelkem bús egén.
Ez a tökéletes, remek
Világ rámborul feketén.
Benső dicsfénye nem enyém,
Sem hire, gyönyöre, szerelme,
Sem hatalom, sem jóremény,
Mások dúskálnak mindezekbe —
S én nézem messziről, szomjazva, dideregve.

De most vad kinom szendereg,
Miként a szellő és a hab.
Ledőlnék mint siró gyerek
S elzokognám fájdalmimat.
Mik elkinoztak s kinzanak,
Mig rám nem száll halálos végem
Álom gyanánt. Mig agyamat
A hő napon kihülni érzem —
S végső dalát a tenger halkan dúdolja nékem.

Miklós Jutka.

Hivatás.

— *Részlet Gál István négyfelvonásos szinmüvéből.* —

MÁSODIK FELVONÁS.

3. Jelenet.

WETTER, ESZTER.

ESZTER *(belép balról, meglepetve)* : Wetter kanonok ur!

WETTER *(barátságosan kezet fog vele)* : Jónapot Eszter. Csodálkozik ugy-e, hogy csak igy, előzetes bejelentés nélkül toppanok be. Rég nem láttam magukat. Őszintén örülök a viszontlátásnak. Nincs a legjobb szinben. Beteg?

ESZTER *(elfogultan)* : Az egészségem egy idő óta nem kielégitő. Méltóztassék helyet foglalni, kanonok ur. *(Helyet foglalnak.)*

WETTER : Sajnálom, őszintén sajnálom. Kedves nővérével, Bereczkyné őméltóságával tegnap beszéltem. Élénken érdeklődött ön iránt.

ESZTER : Különös. Eddig sohasem tette.

WETTER : Ne vegye tőle zokon s ne tudja be szeretetlenségnek. De hát az előitélet, a világ rossz nyelve, a sértett büszkeség . . . Különben ezt az olyan müveltlelkü nőnek, mint amilyen ön, nem kell bővebben magyarázni. Az idő, mint mindent, ugy a közöttük támadt ürt is betemeti lassan.

ESZTER : Részemről nem siettetem.

WETTER : Ugy tudom, csak önök ketten vannak még életben a családból. Majd ez fogja siettetni a közeledést. Magam is szivesörömest közremüködöm. Roszszul van, Eszter?

ESZTER : Ne vegye zokon, ha kérdem, mi hozta önt tulajdonképpen hozzánk. Gonosz sejtelem gyötör.

WETTER : De biztositom . . .

ESZTER : Hivatalosan óhajt Dánossal tárgyalni?

WETTER : Hát — igen is meg nem is. Egyedül tőle függ. Veszedelmes mozgalom indult meg . . .

ESZTER *(meglepetve)* : De hát honnan tudják már, hogy ő állott az élére?

WETTER *(szintugy)* : Állott? Odaállt? Ön tud róla?

ESZTER : Tudok.

WETTER : Annál jobb. Nos igen. Idáig csak annyit tudtunk, hogy őt óhajtják a mozgalom élére állitani. Az a küldetésem, hogy bizalmasan, mint régi jó barátja tárgyaljak vele ebben az ügyben. Hogy ez sikerüljön, az ön támogatását is kérem.

ESZTER : Sohasem avatkoztam még az ő magánügyeibe.

WETTER : Téved, Eszter, ez közösen érinti mindkettőjüket.

ESZTER : Nem tudom elképzelni, hogyan.

WETTER : Igen egyszerüen. Ha tényleg a mozgalom élére áll, baj éri. Én ugy tudom, önök együtt éreznek.

ESZTER : Jól mondta, kanonok ur, együtt érzünk. Amint tudtunk együtt örülni, ugy tudunk — ha kell — együtt szenvedni is.

WETTER : Ez igy kimondva szép és megható, de a gyakorlatban nem ilyen egyszerü a dolog!

ESZTER : Tudom, hogy nem egyszerü.

WETTER : Maga bátor asszony, tudom. Hiszen ha nem volna az, nem tudott volna annyi nehéz akadályon keresztülgázolni.

ESZTER : Csak a szivemről volt szó.

WETTER : Türni és szenvedni is tud, azt is láttam. Eltürte a szülei átkát, a testvérei megvetését.

ESZTER: És az egész világ lenézését.

WETTER: Hogy mit szenvedhetett mellette, arról fájdalmas képet látok lelki szemeim előtt. De nem tudom megérteni, miért akarná ezt a kálváriát ujra végigjárni.

ESZTER: Vele és érette szivesen járnám megint.

WETTER: Mindenki megbarátkozott már mostani helyzetével, a testvére is, éppen azért, mert boldognak, megelégedettnek hiszi.

ESZTER: Sohsem panaszkodtam.

WETTER: De önre nézve katasztrófát jelentene ennek a csöndes, nyugodt állapotnak a megbolygatása, mert hiszen az ilyesmi nagy izgalmakkal jár. Szóval, Dános meggondolatlan fellépésének következményeit ön is végzetesen érezné, sőt leginkább kegyed...

ESZTER: A szenvedést megszoktam. Érte szenvedni nekem mindenkor gyönyört okoz.

WETTER: Ez a költői ellentét szintén nagyon szép. De gyönyört okoz önnek az is, ha őt látja majd szenvedni?

ESZTER: Ő férfi, aki mérlegelni tudja a tette következményeit.

WETTER: És ha nem tudja? Ha a mérlegelésében csalódik?

ESZTER: Elviseli ő azt is.

WETTER: Ön előtt — ugy látom — közömbös a Dános sorsa.

ESZTER: Ezt maga sem hiszi, kanonok ur.

WETTER: No mert olyan könnyen engedi, hogy a vesztébe rohanjon.

ESZTER: Megkezdett utjáról le nem téritheti őt senki. Még én sem.

WETTER: Eszter, ön emberfölötti áldozatot hozott érte, amikor igy kötötte hozzá a sorsát. Nem tekinteném Dánost igazlelkü embernek, ha ezt az áldozatot, mely az önéhez képest csekélység, megtagadná öntől.

ESZTER *(felállt)*: Áldozatot kérjek? Én? Tőle? Most, husz év után? Soha! Értse meg jól, kanonok ur, soha! Ajánlott ő nekem más, nagyobb áldozatot, már ennél sokkal válságosabb időben, már akkor, amikor a szivünket kicseréltük. Amikor ettől az áldozattól függött a világ előtt való becsületem vagy a világ megvetése és az enyéim szeretete vagy átka.

WETTER: Tudom s ön visszautasitotta.

ESZTER: Nem, nem fogadtam el azt az áldozatot, hogy miattam s érettem cserben hagyja a pályáját. Inkább eltürtem, hogy az önérzetemet lábbal tiporják, inkább eltürtem a szüleim és a testvéreim átkát, semhogy elfogadjam azt az áldozatot, azzal a folyton fenyegető gondolattal, hogy valamikor megbánhatná.

WETTER *(félre)*: Pánthy-vér.

ESZTER: Az igazán szerető nő mindenkor szivesen hoz áldozatot, de hasonlót sohasem kér. Én a szerelmére vágytam csupán és ezért semmi nekem még a legnagyobb áldozat is, amit érte hozhatok. De kérni? Nem, kanonok ur, áldozatot nem kérek.

WETTER *(felállt)*: Sajnálom, hogy az ügy megemlitésével felizgattam, annál is inkább, mert hiszen az én becsületes szándékom, hogy az ön közbenjárásával igyekezzem Dánost megmenteni, a Pánthyak hagyományos büszkeségén hajótörést szenvedett.

4. Jelenet.

VOLTAK, DÁNOS.

DÁNOS *(belép balról, czivilben)*: Örömmel hallottam a szerény házamat ért tisztességről.

ESZTER: Kanonok ur... *(Kölcsönös meghajtás után Eszter Dánosra szeretetteljes pillantást vetve balra el.)*

DÁNOS *(helyét mutat, mindketten leülnek)*: Ritka vendég vagy nálunk, György.

WETTER: Szemrehányásod megszégyenit, mert mentségül nem hozhatom fel bokros teendőimet, csak a korral járó kényelemszeretetet. Most már csak olyankor áldozom fel a kényelmemet, amikor hivatalos ügyeim kényszeritenek rá.

DÁNOS: Nálam is hivatalos küldetésben jársz?

WETTER: Sajnos, igen.

DÁNOS *(meglepetve)*: Már tudják?

WETTER: Csak annyit, hogy ama meginduló mozgalom élére téged szemeltek ki.

DÁNOS: Jól informálták őket.

WETTER: Kinos meglepetést szereznél a felsőbb hatóságnak, ha csakugyan a vezérökké szegődnél.

DÁNOS: Kinos meglepetést? Miért?

WETTER: Mert nem tudnók megérteni s megvallom, magam sem, mi indithatna erre téged, — most, férfikorod delén, a legjobb javadalmak egyikének birtokában.

DÁNOS: Elégtételemre szolgál, — mert az ügy igazságos voltát bizonyitja — hogy a felsőbb hatóságot nem maga a mozgalom lepte meg, hanem csak az, hogy az élére egy jól javadalmazott és kötelességeit hiven teljesitő lelkész áll oda.

WETTER: Ez mitsem bizonyit melletted.

DÁNOS: Ezzel a felsőbb hatóság egyrészt mintegy beismeri a mozgalom szükségességét, másrészt pedig hirdeti, hogy tudomása van arról a nagy önzésről és arról a rut haszonlesésről, amely nálunk rettenetesen elterjedt, s amely alól a kivétel — te mondtad — kinos meglepetést szül.

WETTER: És mivel okoljátok meg ezt a mozgalmat?

DÁNOS: Az okait ott fenn épp oly jól ösmerik, mint amilyen sulyosan érezzük mi őket idelent.

WETTER: Ha tudnám, nem kérdeznék semmit, elhiheted.

DÁNOS: A szivünkre, a lelkünkre rakott bilincseket akarjuk lerázni, melyek sötétben bujkáló vadakhoz tettek hasonlókká és nemtelen alakoskodásra kényszeritenek.

WETTER: Frázis. Önként vállalt bilincsek azok.

DÁNOS: *Ez* a frázis; mert amikor vállaljuk, nem vagyunk tiszta tudatában annak, amire később az élet kényszerit. Másnál a szivben fellobogó nemes láng boldogságot jelent, nálunk egy egész életre kiható romlást és boldogtalanságot.

WETTER: El kell fojtani azt a lángot.

DÁNOS: A gondolkodó főnek sok fejtörést okozhat az a kérdés, hogy miért kell éppen nekünk elfojtani azt az érzést, melyért az Üdvözitő mindent meg tudott bocsátani Magdolnának.

WETTER: Hogy efféle tilalom lenne, arról én nem tudok.

DÁNOS: Miért nincs hát megengedve az isteni és emberi törvények betartása és miért türi el mégis a felsőbb hatóság, hogy éppen az egyház szolgái legyenek kénytelenek ama törvényeket megtiporni?

WETTER: Az egyház fájdalmas szivvel türi ezt.

DÁNOS: Tudom — kénytelenségből. — Mert ha van is hatalma fegyelemmel a lebilincselt érzést elfojtani, a kiirtására nem volt és sohasem is lesz hatalma.

WETTER: Megvoltunk eddig is, megleszünk ezután is.

DÁNOS: Nem. Ütött az utolsó óra. Ezt az érzést a jogaihoz kell juttatni nálunk is éppen egyházunk és a hitélet tisztasága érdekében, hogy az egyház szolgája emelt fővel, tiszta lelkiismerettel, makulátlan hirnévvel vezethesse azt a nyájat, amelyet az isteni-

s emberi törvények szigoru, megalkuvást nem türő betartására kell kioktatnia.

WETTER *(határozottan)* : Ha megszünik a czölibátus, megdől az egyház.

DÁNOS : Vakmerő káromlás ez, — az isteni intézménynek ilyen gyönge alapot tulajdonitani.

WETTER : Tisztelem benned a meggyőződés tüzét, de figyelmeztetni kivánlak arra is, hogy az egyház diszcziplinájának megváltoztatására nem vagy hivatva.

DÁNOS : Jól tudom, hogy nincs hozzá hatalmam, de én is egyike vagyok ama sok ezereknek, akik fájdalommal látják, hogy azok, akik hivatva volnának rá, részvétlenül nézik kinos vergődésünket.

WETTER : Az ujitás kétélü fegyver.

DÁNOS : Megmagyarázhatatlan iszony tölti el őket minden üdvös reform iránt. Ez az iszony szülte Luthert, Calvint és a többi kiátkozott eretnekeket, akik a kezökbe tessékelt buzogánynyal máig is vérző sebeket ütöttek rajtunk. Ez az iszony teremtette meg a mi mozgalmunkat is.

WETTER : Kezdje más, ne te.

DÁNOS : Valakinek meg kellett kezdenie. A sors engem választott és én nem térek ki a feladat elől.

WETTER : De miért a hiveket is belevonni egy tisztára egyházi ügybe?

DÁNOS : Ez nem tisztán egyházi ügy, ez a hivek ügye is. A sorsával elégedetlen pásztor alatt szétzüllik a nyáj is.

WETTER : A népet nem tanácsos megbolygatni.

DÁNOS : A nép ma már nem buta. Fürkész, figyel, gondolkodik, következtetéseket von és itél. Ma már nem elég a kenetteljes szó, melyből hiányzik a meggyőződés ereje. Példa kell, semmivel el nem takart, mezetlen példa. Ma már nem igen prédikálunk a vadházasság ellen, mert tartunk tőle, hogy a szemünkbe kaczagnak és felénk harsogják, hogy söpörjünk a magunk háza előtt.

WETTER *(idegesen)* : Dános, meggyőződésedet tartsd meg magadnak. Igy akarja ezt a felsőbbség.

DÁNOS : A felsőbbségnek nem lehet erkölcsileg megokolható olyan akarata, amely az egyház kárára van.

WETTER : Bámulom a fanatizmust, amelylyel oly könnyelmüen nekivágsz az előreláthatóan kudarcznak.

DÁNOS : Nem csupán magamért teszem, hanem mindnyájunkért.

WETTER : Akik közül az egyik a legmélyebb fájdalommal tett jelentést a hatóságnak, hogy az ő jámbor lelkét is meg akarod rontani és kémszolgálatra birni.

DÁNOS : Ugyan!

WETTER : Csijeszky.

DÁNOS *(bámulva)* : Csijeszky?

WETTER : Igenis, Csijeszky. Jelentette, hogy szinleg melléd fog szegődni, de csak azért, hogy mindenről tudomást szerezzen, s szomorodott szivvel, de az egyház szent diszcziplinája ellen elkövetett merényleten érzett mély megbotránkozással jelentést tehessen és azzal elősegithesse a »sziszegő kigyó« fejének eltiprását. Elolvashatod a jelentést is a maga egész terjedelmében. Valóságos remeke a farizeusi stilusnak. A nyomorult a javadalmadra vágyik. De abból ugyan nem eszik.

DÁNOS *(fájdalmasan)* : Akadt hát már Judás is.

WETTER : Lásd be, kérlek, hogy hiábavaló minden törekvésed. Egyedül állasz.

DÁNOS *(felall)* : Nem, nem állok egyedül. Velem áll vagy bukik az igazság. Ezzel a pajzszsal szállok harczba azzal a rettenetes szörnynyel, amely a klérus mellére ült és minden őszinte és eredményes tevékenységét megbénitja.

WETTER : Igen ám, csakhogy azon a pajzson sok lyukat lehet ám ütni. Különösen olyan aranyszögekkel kivert buzogánynyal, mint aminővel a főpapság rendelkezik.

DÁNOS : Ami nekem fáj, csak ugy fáj nektek is. Az első lépést megtettem, a következményeivel szembe nézek. Veletek vagy nélkületek. Visszavonulni nem lehet, de nem is akarok.

WETTER *(felall, szertartásos ünnepséggel)* : Dános Imre, esperes, a felsőbb hatóság megbizásából kérdem, hajlandó-e magát távoltartani ama mozgalomtól?

DÁNOS : Nem vagyok hajlandó.

WETTER : Ez az utolsó szava, nagyon tisztelendő ur?

DÁNOS : Az utolsó, kanonok ur.

WETTER : Vegye tudomásul, hogy amint erről hivatalos tudomást veszünk, az eljárást, mint az egyházfegyelem ellen lázadó és lázitó ellen, haladéktalanul meginditjuk.

DÁNOS : Köteles tisztelettel veszem tudomásul.

WETTER : Dicsértessék a Jézus Krisztus, esperes ur.

DÁNOS : Ne csak ajakkal, hanem a lelkünk egész meggyőződésével, kanonok ur. *(Kölcsönös szertartásos meghajlás után Wetter el a középső ajtón. Dános gondolataiba merülve néhányszor fel s alá jár, majd az iróasztalhoz ülve, fejét a kezeire támasztja.)*

5. Jelenet.

DÁNOS, ESZTER.

ESZTER *(balról belép. Egy kis ideig állva marad, aztán nesztelenül Dánoshoz megy s melléje térdelve fejét a vállára hajtja. Dános ránéz és a haját simogatja)* : Nem fogja megbánni soha?

DÁNOS : Mit, Eszter?

ESZTER : Amit értünk, miattunk tett.

DÁNOS : Miért bánnám? Hiszen az én egész világom két szó csupán.

ESZTER *(boldog mosolylyal)* : Én meg ő.

DÁNOS : Te meg ő.

ESZTER : Imre.

DÁNOS : Nos?

ESZTER : Érzi-e most, amit e pillanatban én érzek?

DÁNOS : Érzem. Amily hősi elszántsággal kötötted a sorsodat az enyémhez, épp oly hősi lélekkel fogsz velem együttérezni, akármi lesz is a jövendő sorsom.

ESZTER : Ugy, ugy. Ki nyilatkoztatta ezt ki magának?

DÁNOS : Te meg ő.

ESZTER : Én meg ő. *(Szünet.)*

DÁNOS *(hirtelen eszmélve felall)* : Eszter, a levél!

ESZTER *(szintén felall)* : Az?

DÁNOS : Az, az. Azt a levelet el kell koboznunk. Annak a boldogtalan gyermeknek nem szabad megtudnia.

ESZTER : Késő.

DÁNOS : Mit mondasz?

ESZTER : Késő. A postát ő vette át. Mielőtt ide jöttem, a kertben láttam őt, amint a levélbe mélyedt. *(Kivül nagy zaj.)*

DÁNOS : Milyen rettenetes lesz rá ez a felfedezés!

ESZTER : Hallja ezt a zajt?

6. Jelenet.

VOLTAK, VÁMOS, VÁMOSNÉ, ELLA.

VÁMOS *(kivül)* : Előre, czudar!

VÁMOSNÉ *(kivül)* : Vámos, légy könyörületes!

DÁNOS : Mi történik ott künn?

VÁMOS *(a középső ajtót belöki s Ellát belöditja, aki bontott hajjal a szin közepén térdre esik és ugy is marad, kezeivel arczát elfödi)* : Vissza a bün barlangjába, a csábitók tanyájára, az álszentek lakába. *(Felemelt öklöllel Ella felé tart, Vámosné zokogva visszatartja.)*

DÁNOS : Mit jelentsen ez, jegyző ur ?

VÁMOS : Mit ? Becsületrablást, szülei szivek szétzuzását, egy tisztes család romlását. Szóra sem érdemes, hisz ez önöknél mindennapi dolog. Ez az önök ősi kiváltsága.

DÁNOS : Az Istenért, beszéljen érthetőbben.

VÁMOS : A jámborság álarczában kerülgette, a szentek legendájával édesgette, kábitotta és végül lecsapott rá !

DÁNOS *(nagy felindultságban, türelmetlenül)* : De hát kiről van szó ?

VÁMOS *(keserü gunynyal)* : Kiről ? A község szentjéről, az ájtatos társulatok jámbor alapitójáról, a mintapapról.

DÁNOS : Csajkás !

VÁMOS : Nehéz volt rájönni, ugy-e ?

DÁNOS : De hisz ez képtelenség !

ESZTER : Jegyző ur, itt valami rettenetes tévedés lehet.

VÁMOS : Az, az, rettenetes tévedés. *(Ellára mutat.)* Itt a rettentő tévedés áldozata.

DÁNOS *(két kezét előre tartva Vámos felé megy)* : Végtelenül sajnálom a szomoru esetet, biztositom . . .

VÁMOS *(visszalépve a feléje nyujtott kezeket elháritja magától)* : Sajnálja ? ! *(Keserü kaczajjal.)* És ezzel a sajnálkozással el van intézve az eset, mi ? *(Beszédje közben balról belép Csajkás.)*

7. Jelenet.

VOLTAK, CSAJKÁS, majd ENDREFI, végül RÓZSI.

VÁMOS *(felemelt öklöllel Csajkás felé tart)* : Becstelen ripők !

ELLA *(elébe ugrik s feltartja)* : Apám, csak engem bánts, csak engem !

VÁMOS *(Ellát Csajkáshoz lóditja)* : Nem vagyok apád ! Oda, lotyó, a lovagodhoz, ott van a helyed !

CSAJKÁS *(Ellát magához vonja)* : Megtiltom önnek, hogy bántsa.

VÁMOS *(bámulva)* : Ugyan ? És ha szabad tudnom, mi jogon, kedves ur ?

(Endrefi észrevétlenül belép jobbról s karjait összefonva nézi a jelenetet.)

CSAJKÁS *(siri, bánatos, de nyugodt hangon)* : Azon a jogon, hogy szeretem. A szerelem adta őt önnek, a szerelem tette őt most enyémmé. Önnek nincs többé jussa hozzá.

VÁMOS : Bámulom az ön sokoldaluságát. Ezt a hurt még nem pengette.

CSAJKÁS *(sóhajtva)* : Egy nagy halottat kellett előbb eltemetnem, megsiratnom, mig arra a tudatra jutottam.

(Rózsika balról belép lassan, bal kezében nyitott levél.)

ESZTER *(felsikolt)* : Rózsika !

RÓZSIKA *(senkiről nem vesz tudomást, csak Esztert nézi megdicsőült arczczal, szinte kéjelegve a boldogságban, mit neki a szó kimondása okoz. Halkan, végtelen gyöngédséggel)* : Anyám ! *(Hangosabban ugyanigy.)* Anyuczim ! . . . *(Előtrázó sikolylyal Eszter nyakába borulva.)* Anyukám ! . . .

(Eszter szorosan magához ölelve őt, mély sóhajjal az égre tekint. Dános fájdalmas hörgéssel fejét a mellére horgasztja. A többi mintegy megkövülten áll.)

Toll és tőr.

— *szept. 17.*

APPONYI DISZDOKTORSÁGA. Apponyi a budapesti egyetem diszdoktora lett abból az alkalomból, hogy teljes jóindulatában részesitette a minapi orvoskongresszust. A fakultás jelességei ugy érezték, hogy le se róhatják a hálájukat másként, mintha egy üres czimmel tetézik azokat, amelyeket Apponyi Albert eddig nagy munkával, igazi érdemekkel szerzett. Nem tudjuk, a kultuszminiszter mit szól ehhez a kétségen kivül vitatható kitüntetéshez, de valószinüleg meglepi a tapintatlanság, amelylyel most, közvetlenül *post-festa* átnyujtják neki a diszdiplomát. Miért ez a nagy hirtelenség ? Annyira nem bizott-e memóriájában az orvosi fakultás, hogy nem merte elhalasztani a promóczióot egy-két hónappal, amikor végre már nem lett volna olyan bántó ez a szemet-szemért, fogat-fogért kitüntetés ? Az amnéziával párosuló ekkora előrelátás mindenesetre különös valami és megérdemli, hogy az orvosi szakkörök — az ő terminológiájukon szólván — tanulmányozás tárgyává tegyék. A kultuszminiszter azonban furán érezheti magát, amikor a fakultás igy — borravaló elfogadására kényszeriti, ami valószinüleg ellenkezik az Apponyival veleszületett izléssel és hajlandóságokkal . . . De viszont lehet-e megkivánni a kar kitünő Pourgon mestereitől és Diafoirus professzoraitól, hogy számot vessenek a miniszter izlésével és előszeretettel ne éppen ott avatkozzanak a dolgokba, ahol se tudományukra, se az elismerésükre nincs szükség . . .

—

AZ OPERAHÁZ ANALFABÉTÁI. Ismerik ugy-e azt a régi jó anekdotát az egyszeri zsidóról, akit kártyázás közben a kávéházban azzal a hirrel lep meg a barátja, hogy a felesége éppen most csalja meg egy daliás tüzérkapitánynyal. A férj erre bemondja a három mestert, aztán haza vágtat, felkutatja a lakást és csakugyan megtalálja a kapitányt, egy félelmetes erejü, hatalmas katonát. Erre a megcsalt férj megijed, elszalad, egyenesen vissza a kávéházba és ráförmed a denunciánsra :

— Gazember, mit hazudsz ? Az a kapitány nem is tüzér, hanem dragonyos !

Valahogyan igy történt most az Operában is. Akadt, aki figyelmeztette az illetékeseket, hogy az operai ballet-lányok javarésze analfabéta. Erre az illetékesek bemondták a három mestert, aztán szaladtak az Operába s megkezdődött a házkutatás, igazán gyászos eredménynyel. Várakozást felülmulóan gyászos eredménynyel. Ugy hogy már szinte halljuk, a mint az illetékesek dohogva szidják a denunciánst :

— Gazember, mit hazudsz ? Nemcsak a ballet irástudatlan, a többi is analfabéta . . .

. . . Ami azonban nem okvetlenül az igazgatóságra vonatkozik. Csakugyan kiderült, hogy a kórust is fujják olyanok, akik abszolute nincsenek tisztában a betüvetés mesterségével.

—

KÖZHELYEK. Most már bizonyos, hogy itt a politikai szezón kezdete. A képviselők már beszédértelmi gyakorlatokat végeznek a vidéken és sürün ragyogtatják azokat a közhelyeket, melyekből a magyar politikai tudomány frazeológiája áll. E beszédek hallatára megérti az ember, hogy miért lett oly unalmas minden, ami csak valamelyes vonatkozásban áll a politikához. A politikát ezek az emberek csinálják s ezek az emberek a kétségbeesésig unalmasok. Sehol egy uj ötlet, sehol egy uj fordulat. S ez

magyarázza, hogy a helyzetet ma is csak olyannak látjuk, mint két vagy három évvel ezelőtt. Pedig a helyzet más lett, csak a közhelyek maradtak a régiek. S mert az emberek a közhelyeken keresztül látják a helyzetet, természetes, hogy a kép ma is olyan, mint a válság legkezdetén. Kossuth Ferencz nagyszerü vezér volt akkor is és nagyszerü vezér most is. Ez a megállapitás a szerteutazó honatyák minden tudománya s ők ugy gondolják, hogy minden erőssége is. Ezzel az egy mondattal boldogulni akarnak egy egész életen át. Ez minden szellemi tőkéjük s ennek kamataiból eléldegélnek az egyik választástól a másikig. De mi lesz, ha Kossuth Ferencz azt találja egyszer mondani, hogy mandátumot a legközelebbi választásnál csak az kap, aki egy uj jelszóval gazdagitja a mandátumpolitika frazeológiáját. Az ötlet rettenetes, és jobb, ha már születésekor megfojtjuk. Mert egy ötlet kedvéért talán mégsem érdemes koczkára tenni a mai többség exisztencziáját.

—

LUTRIJÁTÉK AZ IRODALOMBAN. A gyermekliteratura gazdagodott. Uj gyermekujság indult, mely a legjava magyar irók szellemi termékét szállitja hetenként a gyermekszobák asztalára. Az uj vállalkozás irodalmi eseményszámba menhetne, ha nem karczolták volna szépséghibának a homlokára a lutrijátékot. Az ujság elég szép ajándék a gyermekeknek, mire való hát külön ajándékok kilutrizásával fokozni a gyermekszobák izgalmait. Azt hiszszük, helyesebb dolog volna a gyermeket abban a szellemben nevelni, hogy az irói termékét magáért az irásért kell megbecsülni s nem a kilutrizott ajándékért. Az irók kitanithatták volna már a magyar kiadókat arra, hogy nincs megalázóbb, mint ajándékot igérni s adni azért, hogy az irót bebocsátják akár a szalónokba, akár a gyermekszobákba. Az irodalom nem járhat a lutrijátékok mankójára támaszkodva s az irót nem protegálhatja az a köznapias kiadói leleményesség, mely nyeremények mögé bujtatva csempészi őt be a gyermekek közé. A vállalkozásnak ez a fajtája a mellékességre degradálja az irást és az ajándékot tolja a lényeg előterébe. Próbálják meg egyszer lutrijáték nélkül. A jó irásnak igy is akkora keletje lesz, hogy még az se árt meg neki, ha az apró olvasók közt próbaképpen kilutrizzák a nagy Radó Antalt. Próbálják meg és meglátják, hogy nem veszitenek vele semmit.

Szimpózion.

Olvad a gyöngy a borban,
(Igy veszni gyönyörüség)
Az alkonyat bíborban!

Nehézszagú a jázmin,
(Múlásotok legyen szép)
Ó édes éjszakáim!

Temess csak a hajadba,
Ó szőke, szép koporsó,
Bezárulsz büszkè dalba!

Királylyá kent a szépség,
(Peregj, bús életorsó!)
Bár sorsomat kimérték,
Nem fáj a mély koporsó!

Juhász Gyula.

Krónika II.

Az a Budapest.

— szept. 17.

A lövőpetrii, drámának is nevezett, de bizony csak pletykának, falusi szórakozásnak bizonyult eset során egy szó, egy feljajduló szó kétségtelenül megütötte a törvényszéki tárgyalás minden figyelmesebb olvasójának a fülét. Nem a megkinzott terheltnek az ajkáról hangzott el ez a jajdulás, még csak nem is a tárgyalás valamely közvetetlenül érdekelt szereplőjének a szájából. Nem; egy mellékszereplő szivéről fakadt fel. Amikor Minich dr., a Budapestről kiküldött szakértő a véleménymondások során hajba kapott Dohnál dr. törvényszéki orvossal a kérdésben forgó karbolnak a tömény vagy nem tömény mivolta miatt, ez az utóbbi végre is fájdalmas-gunyosan sóhajtott fel: »Hja, Budapesten mindent jobban tudnak!«

Egyáltalán nincs szándékomban beleavatkozni a két orvos vitájába és nem a tömény karbolsavnak a tekintetében óhajtok itéletet mondani jobbra vagy balra. Ehhez semmi közünk, elintézték a doktor urak maguk közt a dolgot ad personam is, tudományosan is ugy, hogy a véleményük támasztékot adhatott az esküdteknek a verdikt megfontolt és igazságos kimondásához. Ehhez semmi közünk, a lövőpetrii eset a multé és a krónikás számára nem hangzik ki belőle többé más, csak az a sóhajtás, az a gunyosan is fájdalmas: »Hja, Budapesten mindent jobban tudnak«.

Régi dolog és szinte egészen természetesnek látszik is, hogy a kisvárosi ember gyülöli a nagyvárosit. A falusi, pusztai ember még nem érez semmiféle ellenséges indulatot vagy egyáltalán akármiféle megkülönböztetett érzést a nagyvárosi iránt, de amint a faluból kisváros lesz, lakóiban is felébred tüstént a nagyváros gyülölete. Szinte szeretném ezt a tételt állitani fel: »A faluból akkor lesz kisváros, amikor a lakói elkezdik gyülölni a nagyvárosiakat«.

Ennek a gyülölségnek az okai, amint fentebb már mondottam, egészen közelfekvőknek látszanak. Egy kis irigykedés a nagyváros látszólagos nagyobb kényelmére, boszankodás a világvárosi élet forgatagában kicsiszolódott modor és felsőségesebb fellépés miatt, bizonyos elhagyottság-érzés a nagyvárosban, viszont gyanu, amely a lapok rendőrségi rovatán nőtt meg és az egy kalap alá való vevésnek oly könnyü mesterségével legalább is sviháknak néz minden olyan embert, akire európai módon van reászabva a ruha: egyebek mellett körülbelül ezekből az elementumokból alakul ki a kisvárosi ember gyülölete a nagyvárosi iránt. Vagy legalább is ezekből látszik kialakultnak. Mert a gyökere, az más, az nagyobb dolog és abban az immár harmadszor idézett felsóhajtásban rejlik benne, hogy: »Budapesten mindent jobban tudnak«.

A kisvárosi ember ösztönszerü védekezésében a nagyvárosi ellen leggyakoribb fegyveréül az ugynevezett jókedvü dolgokat használja: csufolódást, lóvátételt,

megtréfálást, félvállról vevést, iróniát, szatirát, szóval azokat az eszközöket, amelyek mögé mint a régi görög komédiák nagy nevető álarcza mögé rejtheti el a foga csikorgatását. Kock Pál, akit nem kell olyan nagyon félvállról venni, mert egyike a legjobb megfigyelőknek, kitünő képeket rajzol egyik-másik regényében erről a tréfálkozásba fulladt haragról, Sardou pedig a Grinchu alakjában szinte klasszikus mintát ád a nagyvárosi embert »megtréfáló« vidékiről, ugy hogy bámulni lehetne, hol vette ez az irómesterember a moliérei jellemző erőt, ha nem tudnánk, hogy Sardounak Páris közelében valamelyik kisvárosban, ahol villát vett, rengeteg boszusága volt a parasztokkal, hogy tehát lirát irt.

Persze, ezeket a sorokat mindenhol és mindenkinek ugy kell olvasni, hogy el ne felejtse a közmondást: »les présents sont toujours excepté«, a jelenlevők mindig kivétetnek. Nem szól ez egyenkint senkire, csak olyan általános elmélkedés, amelynek a megállapitásai lehetnek általában igazak, de egyenkint a világért sem szólnak ám senkire sem. Ime, hiszen már a nevét is elfelejtem annak a törvényszéki orvosnak, aki a most már negyedszer nem fogom leirni sóhajtást hallatta, valamikor régen, olyan régen, hogy talán nem is igaz az egész história. Ő is a régi fegyverek egyikét használta, az ugynevezett tréfás eszközök egyikét, az iróniát. Irónikusan jelentette ki, hogy azok a fránya pestiek mindent jobban tudnak, a szavából olyasvalami érzett ki, hogy a pestiek elég gőgösek azt hinni, hogy nekik nemcsak a csillag ragyog másképpen, mint a vidékinek, hanem még a karbol is másképpen szaglik. Irónikusan, kiforditottan volt mindez értve, de mit tesz Isten? — már hogy az a külön, specziális pesti Isten — visszaforditja a vidéki panaszhang értelmét, még a kiforditottat is a feje tetejére állitja és igy jön ki belőle azután többé nem mint csufolódó tóditás, hanem mint valóságos, névszerint való igazság: »Budapesten mindent jobban tudnak«.

Valóban igy és egészen igy áll a dolog. Nem az a vidéken elképzelt pesti gőg, ami tulajdonképpen nincsen is, mondatja ezt velem, — hiszen magam is legszivesebben vidékinek érzem magamat, ha a nagyvároshoz köt is a mesterségem — hanem maguk a tények, a levitathatatlan valóságok. Hiába minden tudományos önérzete a legjobb vidéki orvosnak is: mégis maga is kénytelen bevallani magának, hogy a nagyváros specializálója, akinek szakadatlanul ugyanabban az irányban gyarapodhatik mindig a tudása, azt a maga szakmáját egészen bizonyosan *jobban* fogja tudni. Hiábavaló ez ellen minden hivatkozás arra, hogy a magyar vidék is müvelt, hogy városaink kulturáltak s benne az emberek tanultak és ujabb tudásra törekvők is. Ez mind igaz. Hála légyen érte, ez ma már csakugyan mind igaz. Nem a Tissot Viktor országában élünk többé, kisvárosaink sem Mokány Bercziket teremnek ma már, hanem európai gondolkozásu, előkelően müvelt embereket, akik együtt élnek a ma világával, sem elzárkózva, sem elmaradva nincsenek tőle.

Ez mind igaz. Hanem azért mégis igaz az is, hogy »Budapesten mindent jobban tudnak«. És ezért nem szabad haragudni, ezért nem kell orrolni, ezt nem kell gőgnek venni, s ezt nem kell kicsufolni. Hanem ezért inkább hálát illik adni annak a rendje és módja szerint, mert megköszönni és megbecsülni való dolog az, ha egy országnak olyan a közepe, hogy nem csupán csak a helyénél, az iderakott hivataloknál s a nagyságánál fogva metropolis, hanem a szellemi felsőbbségénél fogva is, amelylyel mintegy neveli, magához emeli fel és szakadatlan haladásra kényszeriti a vidéket is.

Budapesten mindent jobban tudnak. Mert a nagyváros szertedifferencziálódott foglalkozásmódjai, a nehezebb megélhetésért való küzdelem sarkalása, az egymással való szakadatlan és mégis örökké változatos érintkezés, a külfölddel való közvetetlen kapcsolat, a verseny kietlenül nagy volta és még egy csomó ok feltétlenül azt eredményezik itt, hogy a budapesti ember kénytelen a maga dolgát mindig jobban tudni, mint a vidéki. Nem is volna jó, ha másképpen volna, mert minden természeti és társadalmi szabály ellen való lenne.

Haragudni meg egyáltalán nem szabad érte, de nem is illik, mert ezt a több tudást — ami pedig közöttünk pestiek között még szakok szerint is megoszlik — keserves munkával, idegsorvasztó folytonos dolgozással szerzi meg magának a szerencsétlen nagyvárosi ember.

P—l.

Nagy Szent Miklós csodája.

Irta: ANATOLE FRANCE. (2)

— Püspök atyám, — mondá Modernus, ki hálóköntösben volt, a láztól vaczogott a foga, s mélyen magára huzta hálósipkáját, mert hogy a fürdéstől alaposan meghült — lehetséges, hogy azért rosszak, mert szülőiktől örökölték. De azt hogyan magyarázza meg, atyám, hogy a rossz nevelés miért fejlesztett ki bennük különféle, ugyszólván ellentétes bünöket, s az elhagyatottság és nélkülözés, melyben a sózókádba jutásuk előtt volt részük, miért tette az egyiket kapzsivá, a másikat erőszakossá, a harmadikat ábrándozóvá. Ha önnek volnék, Monseigneur, ez az utóbbi aggasztana engem legjobban.

— Ezek a gyerekek mind megsinylették romlott környezetüket. A rossz bánásmód lelküknek legkevésbé ellenálló részét egészen kihozta formájából. Igazitsuk helyre ezer gonddal és óvatossággal, nehogy még növeljük a bajt, ahelyett, hogy megszüntetnők. A szelidség, jóság s békességes türés az egyedüli eszközök, melyeket az emberek javitására felhasználni kell, kivéve természetesen az eretnekeket — mondá a szent püspök.

— Ez bizonyos, Monseigneur — mondá Modernus. — Ez bizonyos. Csakhogy nincs nevelés fenyités nélkül, sem fegyelem fegyelem nélkül. Ha meg nem bünteti ezt a három ficzkót, gonoszabbakká válnak, mint Heródes. Ezt én mondom.

— Modernusnak alkalmasint igaza van — mondá Basine asszony.

A püspök nem felelt. A diakónussal s az özvegygyel egy galagonyasövény mellett ballagott, mely oly kelle-

mes szagot árasztott, mint a méz és keserümandula együttvéve. Egy kellemes vidéken, melyet a közeli forrás vize öntözött, megállt egy bokor előtt, melynek girbe-gurba ágait apró fényes levelek s virágfürtök borították.

— Nézzék ime ezt az illatos májusfát, ezt az üde, erőteljes élősövényt. Busásabban van rajta levél és pompázó virág, mint a sövény többi részén összevéve. De azt is nézzék, hogy halvány, törékeny vésszőjü ágain kevesebb, gyöngébb és hegyetlenebb a tüske, mint másutt. Honnan van ez? Onnan, hogy nedves, kövér földből nyeri a táplálékát, nyugodtan és biztosan élvezi azt, ami életét föntartja s igy a föld nedvét dicsőségének és hatalmának növelésére fordithajta. Sokkal erőteljesebb ez a bokor, semhogy arra gondolna, hogy gyönge ellenségei ellen fölfegyverkezzék s igy nyugodtan élvezheti nagyszerü, pompás termékenységének örömeit. Most gyerünk pár lépéssel fölfelé ezen az ösvényen s nézzük ezt a másik galagonyabokrot, mely alig hogy ki tudta magát küzdeni ebből a köves talajból. Hitványak az ágai, nincsenek levelei s rideg életében mindig csak arra gondolt, hogy zsenge életét fenyegető ellenségeivel szemben lehetőleg ellássa magát védőfegyverekkel. Nem is más, mint merő tüske. Az a kevés nedv, melyet a talajtól kapott, csak arra volt elég, hogy számtalan erős, hegyes dárdát növeljen neki, de illatos, termékeny virágra már nem jutott. Barátaim, mi is ugy vagyunk, mint ez a galagonya. Ha gyermekkorunkban gondunkat viselik, ez jobbá tesz bennünket, a rideg nevelés pedig megkeményiti a szivünket.

III.

Mikor Maxime tizenhét éves lett, nagy szomoruságot okozott Szent Miklós püspöknek s botrányköve volt az egész egyházmegyének azáltal, hogy magával egykoru csavargókból bandát szervezett Grosses-Nates falu leányainak megszöktetésére, mely négy mértföldnyire feküdt Trinqueballetól északra. A vállalkozás nagyszerüen sikerült. A martalóczok éjnek idején rohanták meg a helységet s fölkapták a lobogóhaju szüzeket, kik hiába néztek esdeklő tekintettel az égre s hiába tárták ki karjukat segitség után.

Mikor azonban az apák, testvérek és jegyesek a szüzek után mentek, ezek vonakodtak visszatérni szülőföldjükre, azzal érvelvén, hogy nem tudnának hova lenni szégyelletükben s gyalázatukkal inkább azok karjaiban rejtőznek el, kik ennek okai voltak. Maxime a három legszebbet választotta magának s ezekkel együtt a püspöki vagyonhoz tartozó egyik házban lakott. A püspök parancsára elrablójuk távollétében Modernus odament hozzájuk s azzal az örömhirrel kopogtatott az ajtón, hogy megszabaditani jött őket. Csakhogy nem nyitották ám ki, s mikor szemükre hányta gyalázatos életüket, egy fazék vizet vágtak fejéhez, de fazekastól együtt, s beszakitották a koponyáját.

Szent Miklós püspök szelid erélylyel fedte meg Maximeot ezért az erőszakoskodásért és rendetlenségért:

— Hát azért szabaditottalak meg a sózókádból, hogy megrontsad a vervignolei szüzeket?

S leirta előtte vétkének rettenetes voltát. Maxime azonban vállat vont s szó nélkül hátat forditott neki.

Ez idő tájt Berlu király, uralkodásának tizennyolczadik esztendejében hatalmas sereget gyüjtött, hogy leigázza a mambrurnokat, országának engesztelhetlen ellenségeit, kik Vervignoleban kiszállva, elpusztitották a leggazdagabb tartományokat.

Maxime eltávozott Trinqueballeból, anélkül, hogy valakitől is elbucsuzott volna. A várostól néhány mértföldnyire a legelőn egy meglehetős jó husban lévő kanczára akadt, egyéb hogy félszemü és sánta volt. Fölpattant rá s elvágtatott vele. Másnap reggel egy béreslegénynyel találkozott, ki nagy igáslovat vitt itatni. Leszállitotta, maga ült rá, a legényt pedig a félszemü kanczára ültette s ráparancsolt, hogy kövesse. Megigérte, hogy csatlósnak veszi maga mellé, ha meg lesz vele elégedve. Azután igy fölkészülve Berlu királynál jelentkezett, ki elfogadta szolgálatait. Nemsokára Vervignole egyik legnagyobb kapitánya lett belőle.

Sulpice talán még kegyetlenebb s bizonyára még sulyosabb okot adott a szent püspök elkeseredésére. Maxime nagy, szinte öntudatos bünös volt, aki minden gonosz szándék nélkül bántotta meg az Urat, anélkül, hogy ügyelt volna arra, hogy mit tesz, sőt ugyszólván anélkül, hogy tudatával birt volna. Sulpice azonban merő rosszakarat volt. Már gyermekkorában papi pályára készülve, szakadatlanul bujta a szent és világi tudományokat, lelke azonban romlott edény maradt, melyben az igazság tévelygéssé áporodott. Lelkében vétkezett s hit dolgában meglepő koraérettséggel tévelygett. Abban a korban, mikor az embernek még nincsenek is gondolatai, az ő feje hamis ideákkal volt tele. Kétségtelen, hogy egyik gondolatát az ördög sugalmazta. A püspökség egyik rétjén egész sereg magakorabeli fiatal suhanczot és leányzót gyüjtött össze, azután fölkapaszkodott egy fára s arra csábitgatta őket, hogy hagyják el szüleiket s kövessék Jézust, azután csoportokba verődve széledjenek el a vidéken, pörköljenek föl minden prépostságot és apátságot, mert csak igy vezethetik vissza az egyházat az evangéliumi szegénység utjára. A fanatikus, elcsábitott fiatalság a bünös embert mindenfelé elkisérte Vervignole határában s zsolozsmákat énekelve fölgyujtotta a csüröket, kifosztotta a kápolnákat s elpusztitotta az egyházi birtokokat.

Ez őrültek közül sokat az éhség, hideg s kimerülés ölt meg, vagy pedig a parasztok verték agyon. A püspöki palota a szerzetesek panaszától s az anyák sóhajtozásaitól visszhangzott. A jámbor Miklós püspök e kihágások okozója után küldött, rendkivül szeliden, véghetetlen szomorusággal veté szemére, hogy a szó hatalmával visszaélvén, megturbálta a lelkeket s Isten nem azért szabaditotta őt ki a sózókádból, hogy anyaszentegyházunk javai ellen merényletet kövessen el.

— Fontold meg büneid nagyságát, fiam — mondá neki. — Ugy jelensz meg lelkipásztorod előtt, hogy lázitás, bujtogatás és gyilkosság nyomja a lelkedet.

A fiatal Sulpice azonban rémségesen nyugodt maradt. Azzal felelt vissza, hogy se nem vétkezett, se az Istent meg nem bántotta, ellenkezőleg, az egyház javára cselekedett, mint ahogy az ég ezt neki megparancsolta. S a megrettent püspök előtt a manichaeusok, ariánusok, nestoriánusok, sabelliánusok, albigensiek, beghardok tanai mellett tett vallomást s abbeli buzgalmában, hogy ezeket a tévtanokat mind magáévá tegye, észre sem vette, hogy ez mind ellentmond egymásnak s egymást marczangolják azon a keblen, mely őket táplálta.

A jámbor püspök nagy igyekezettel szerette volna Sulpicet visszatériteni a helyes utra, de a szerencsétlennek makacs ellenállását nem volt képes megtörni.

Elbocsátotta, azután letérdelt s igy szólt:

— Köszönöm neked, Uram, hogy ezt a fiatalembert köszörükőül adád nekem, hogy türelmemet s könyörületességemet élesitsem rajta.

A sózókádból kimentettek ketteje tehát sok bánatot

okozott Szent Miklósnak, de legalább a harmadik némi vigasztalására szolgált. Robin se erőszakos természetü, se fantaszta észjárásu nem volt. Nem volt oly jókedvü s kicsattanó vörös arczu, mint Maxime, a kapitány, sem oly merész, komor nézésü, mint Sulpice. Alacsony, szikár, ránczos, sárga arczu, pupos, alázatos magatartásu, tiszteletet tudó emberke volt, aki buzgón igyekezett szolgálatára lenni ugy a püspöknek, mint az egyháznak. Az irnokoknak segitett a püspöki háztartás könyveinek vezetésében; a rámába foglalt számoló-golyókkal nagyon nehéz számolási müveleteket végzett, mi több, palatábla és vessző nélkül fejből oly gyorsan tudott összeadni és kivonni, hogy akármelyik öreg fizetőmesternek is becsületére vált volna. Gyönyörüsége telt Modernus diakon könyveinek vezetésében, aki azóta, hogy megöregedett, mindig összezavarta a számokat s rendesen elaludt a könyv fölött. Nem érzett semmi fáradtságot és megerőltetést, ha arról volt szó, hogy a püspök ura elismerését kiérdemelje s pénzt csináljon neki. A lombardoktól megtanulta, hogy akármilyen összegnek kamatját, sőt kamatos-kamatját mint kell kiszámitani napra, hétre, hónapra vagy esztendőre, valamint attól sem riadt vissza, hogy a zsidókat felkeresse a ghetto sötét utczáiban s beszélgetés közben eltanulja tőlük az érczek finomsági tartalmának, az ékszerek megbecsülésének s az éremvésésnek tudományát. Végül egy kis tőkével, melyet bámulatraméltó szorgalommal gyüjtött össze magának, Vervignole-ban és Mondusianában ellátogatott minden vásárra és tornaünnepélyre, minden bucsujárásra és jubileumra, melyekre a kereszténység minden országából összesereglének minden rendü és rangu emberek, pórok és kalmárok, papirendbéliek és nemesek. Ily sokadalmokon pénzváltással foglalkozott s rendesen gazdagabban tért vissza, mint ahogy odament. S amit szerzett, azt nem adta ki, hanem a püspök urnak vitte.

Szent Miklós nagyon vendégszerető és jótevő volt, a maga s az egyház pénzét zarándokok közt osztogatta el utravalónak, vagy a szerencsétleneket segitette meg. Ennek következtében mindegyre pénzzavarban volt s nagy hálát érzett Robin iránt azért a buzgalomért és ügyességért, melylyel megszerezte neki az e kiadásokra szükséges pénzt. Az a szorultság azonban, melybe a szent püspök jutott jószivüsége és bőkezüsége miatt, csak még nagyobb lett az idők zivatarossága folytán. A háboru, mely Vervignole-t elpusztitotta, a trinqueballei egyházat is tönkretette. Fegyveres bandák kalandozták be a város környékét, elzavarták a szerzeteseket, felpörkölték a kolostorokat s apátságokat. Sem a papság, sem a jámbor hivők nem járulhattak hozzá az istentisztelet terheihez s a falvakból menekült parasztság nap-nap után ezrével gyülekezett össze a püspöki palota kapuja előtt s kenyeret koldult. A jóságos Szent Miklóst nem nyomta a saját szegénysége, de annál jobban érezte mások nyomoruságát. De szerencsére ott volt Robin, ki mindig kész volt kölcsönözni s a jó püspök természetesen megigérte, hogy idők járultával mindent visszafizet neki.

Sajnos, a háboru immár az egész királyságon végigtombolt északtól délig, kelettől nyugatig, elválhatatlan két társának: a drágaságnak és döghalálnak kiséretében. A föld népe felcsapott rablónak, a szerzetesek pedig a hadseregek után kullogtak. A trinqueballeiaknak nem volt tüzelőfájuk, nem volt betevő falatjuk s rakásra hullottak, mint a legyek, mikor beköszöntött a tél. A farkasok bemerészkedtek a külső utczákba s felfalták a kis gyermekeket. Ily szomoru körülmények közt Robin kijelentette a püspöknek, hogy nemcsak nem kölcsönözhet neki többé még kis összeget sem, de sőt hitelezőitől szorongattatván s adósaitól cserben hagyatván, kénytelen volt minden követelését átruházni a zsidókra.

Ezt a szomoru hirt a tőle megszokott szolgálatkész udvariassággal közölte jótevőjével, de távolról sem látszott oly levertnek, mint ahogy ily fájdalmas helyzetben lennie kellett volna. Sőt voltaképp ugy állt a dolog, hogy a komor külső alá alig volt képes elrejteni jókedvét s nagy megelégedését. Sárga, kiszáradt, pergamenszerü, alázatosan lesütött szemhéja alól is ki-kivillant szemének károrvendő tekintete.

Szent Miklós nyugodt és derült maradt még e csapás alatt is, mely pedig oly fájdalmasan érintette.

— A jó Isten majd csak elintézi minden ügyes-bajos dolgunkat — mondá. — Mert csak nem engedi összeomolni azt a házat, melyet ő épitett.

— Kétségkivül, — mondá Modernus — de legyen bizonyos benne, hogy ez a Robin, kit a sózókádból kimentett, összejátszik a régi hidnál lakó lombardokkal s a ghetto zsidaival. Mindenből ki akarják önt fosztani s Robin magának kötötte ki a zsákmány legnagyobb részét.

Modernus igazat mondott. Robin nemcsak hogy semmi pénzt nem veszitett, de gazdagabb lett, mint valaha s a király kinevezte fizetőmesterének.

IV.

Miranda ez időben töltötte be tizenhetedik esztendejét. Szép, jóalaku hajadonná serdült, a tisztaság, ártatlanság és szendeség zománcza olyan volt rajta, mint valami finom fátyol. Kék szemeit beárnyékoló hosszu szempillái s gyermeteg kis szája olyan benyomást keltettek, mintha a gonosz nem férkőzhetett volna hozzá. Fülei oly kecsesek, oly finom metszésüek voltak, hogy még a legkevésbé tartózkodó emberek is csak ártatlan szavakat mertek neki suttogni. Vervignole egyetlen szüze sem keltett akkora respektust, de egynek sem volt erre akkora szüksége, mert Miranda hihetetlenül együgyü, könnyenhivő s védtelen teremtés volt.

Nagybátyja, a jámbor Miklós püspök napról-napra jobban szerette s jobban ragaszkodott hozzá, mint teremtményekhez szokás. Persze, ugy szerette, mint Isten teremtményét, de mégis más módon; gyönyörüségét találta benne s ez volt a szent ember egyetlen gyöngéje. Mert még a szentek sem képesek mindig széttépni a hus kötelékeit. Miklós tiszta érzéssel, de nem minden gyönyörködés nélkül szerette unokahugát. Az után való nap, hogy Robin bukásáról értesült, szomoruan, izgatottan ment Mirandához, hogy kegyes társalgást folytasson vele, mert apa helyett ő ügyelt föl rá s kötelessége volt mindenben utbaigazitani őt.

Miranda a felsővárosban lakott, a székesegyház közelében, a Muzsikusok házában, melyet azért neveztek igy, mert homlokzatán különféle hangszereken játszó emberek és állatok voltak ábrázolva. Különösen feltünő volt köztük egy fuvolázó szamár, meg egy hosszu szakállu filozófus, a ki a czimbalmot verte. Legszebb háza volt az egész városnak.

A püspök unokahugát a földön guggolva találta. Haja ki volt bontva, szeme könyezett, mellette felnyitott üres szekrény volt s a szobában nagy rendetlenség uralkodott.

A püspök megkérdezte bánatának s a nagy rendetlenségének okát. A leány kétségbeesve tekintett rá s nagy sóhajtások közt beszélte el, hogy Robin, akit a sózókádból kimentett, oly finom, oly előzékeny volt hozzá, hogy mindig felajánlotta neki kölcsön a szük-

séges pénzt, valahányszor megsejtette, hogy uj ruhára vagy ékszerre van szüksége. Bizony sokszor igénybe is vette szinte kimerithetetlennek látszó szivességét s ime, ma reggel beállit ám hozzá valami Seligmann nevü zsidó négy városi szolgával, előmutatta azokat a kötelezvényeket, melyeket Robinnek állitott ki, s mivel nem volt pénze fizetni, elhordatta a ruháit, a drága pártáit, ékszereit, mindenét.

— Elvitette az ujjasaimat, a bársony, brokát, csipkés szoknyáimat, a gyémántjaimat, zafirjaimat, jáczintjaimat, smaragdjaimat, ametisztjeimet, rubintjaimat, gránátjaimat és türkiszeimet. Elvitette a nagy gyémántos keresztemet a zománczolt angyalfejekkel, azt a nyakékemet, mely két gyémántrozettából, három csiszolatlan drágakőből s hat fürt keleti gyöngyből állt, elvitette tizenhárom gyémántból s husz gyöngyből készült aranyfiligrános nyakékemet . . . mindenemet elvitette — mondá keserves sóhajtással.

Itt már nem türtőztethetvén magát, a zsebkendőjébe zokogott.

— Leányom, — mondá a püspök — egy keresztény szüznek elég ékessége vagyon, ha a szerénység nyakékét s az ártatlanság övét viseli magán. Mindazonáltal téged, mint nemes és előkelő ház leányát megilletett, hogy gyémántokat és gyöngyöket viselj. Ékszereid a szegények kincse volt s nagyon fájdalmasan esik, hogy megfosztottak tőlük.

Biztositotta őt, hogy vagy ezen, vagy a másvilágon okvetlenül meg fognak kerülni; mondott neki mindenfélét, amivel fájdalmát enyhithette s vigasztalni igyekezett. Mert Miranda szelid lélek volt, mely vigasztalásra áhitozott. De maga mélységes szomoruságot érzett, mikor a leánytól távozott.

Mikor a szent püspök másnap éppen misét készült mondani a székesegyházban, három zsidó állitott be hozzá a sekrestyébe, Seligmann, Isachar és Meyer s nagy alázatossággal nyujtották át neki azokat a kötelezvényeket, melyeket Robin ruházott át rájuk. A tisztelendő főpap nem tudván fizetni, vagy husz teherhordót hivtak, kik mindenféle zsákot, kosarat, iszákot, targonczát, kötelet, létrát hoztak magukkal s nekiláttak a szekrények, ládák és szentségtartók fölfeszegetéséhez. A szent ember oly pillantást vetett rájuk, hogy három keresztény összeesett volna tőle. Megfenyegette őket mindazzal a bünhődéssel, mely ily szentségtörésért ugy ezen, mint a másvilágon okvetlen kijár s figyelmeztette őket, hogy már csak puszta jelenlétükkel is annak az Istennek házában, kit keresztrefeszitettek, az ég villámát hivják ki maguk ellen. Éktelen nyugalommal hallgatták, mint olyan emberek, kiknek mindennapi kenyere az anathéma, szemrehányás, káromkodás és átkozódás. Ez nem használván, kért, rimánkodott, igérte, hogy azonnal fizet, mihelyest csak teheti, sőt fizet kétszer, háromszor, tizszer, százszor annyit, mint amennyit az adósság kitett. Udvariasan mentegetődztek, de nem halaszthatják ezt a kis eljárást. A püspök azzal fenyegetődzött, hogy meghuzatja a harangokat, összecsőditi a lakosságot, s akkor agyonverik őket, mint a kutyát, ha meglátják, hogy megszentségtelenitik s elrabolják a csodatévő képeket és szent ereklyéket. Mosolyogva mutogattak a kiséretükben lévő városi poroszlókra. Berlu király védelme alatt álltak, mert hogy pénzt szoktak kölcsönözni neki.

A szent püspök belátta, hogy az ellenállás egyértelmü a lázadással s megemlékezett arról, ki visszaragasztotta helyére Malchus fülét. Gyámoltalan tehetetlenségében elhallgatott s keserü könyek peregtek végig arczán. Seligmann, Isachar és Meyer elhordták a billikom, lámpa, hajó, toronyalaku drágaköves s zománczos ereklyetartókat, az aranynyal s ezüsttel szegélyezett alabástrom házioltárokat, a limogesi ügyes munkások által készitett zománczos szekrényeket, az oltárfeszületet, a faragott elefántcsonttal s antik cameákkal boritott misekönyveket, a dipticho-nokat, gyertyatartókat, kandelábereket, lámpákat, melyekben az örök szent láng lobogott s szentelt olaj csöpögött belőlük a márványkoczkákra. Elhordták az óriási koronához hasonlatos csillárokat, az ámbra- és gyöngyszemekből összerótt olvasókat, a cziboriumokat, kelyheket, patenákat, ostyatányérokat, tömjéntartókat, füstölőket, a számos fogadalmi tárgyat, az ezüstből készült kezeket, lábakat, karokat, szemeket, szájakat, sziveket, belső részeket, Sidoc király orrát, Blandine királyné keblét, szent Cromadaire püspöknek, Vervignole első apostolának s Trinqueballe védszentjének tömör aranyba foglalt ereklyéjét. Végül elvitették szent Gibbosine asszony csodatévő képét, kihez a vervignoleiak sohasem folyamodtak hiába pestis, éhhalál vagy háboru idején. Ez a nagyon régi s nagyon tiszteletreméltó kép vert aranylapokból állt czédrusfakeretben, mely teljesen be volt boritva kacsatojás nagyságu s vörös, sárga, kék, lila, fehér szint játszó drágakövekkel. Az arany alapból háromszáz esztendő óta kiragyogó nagy nyitott szemei oly tiszteletet gerjesztőleg tekintettek le a trinqueballeiakra, hogy éjszaka is róla álmodtak s azt látták, hogy roppant kegyetlen csapásokkal fenyegeti meg azokat, kik nem adtak neki elég szentelt viaszgyertyát s hat livre-es tallérokat. Szent Gibbosine nyikorgott, remegett, ingadozott talapzatán, de azért ellenállás nélkül engedte magát kivitetni a bazilikából, hova emberemlékezet óta megszámlálhatatlan sok zarándokot vonzott.

A szentségtörő latrok eltávozása után Szent Miklós püspök fölment a kifosztott oltár lépcsőjén s egy vékony német ezüstből trébelt öreg kehely előtt, melyben Urunk vérét őrizték, a szomoru lelkü emberekért könyörgött, különösen Robinért, kit Isten akarata folytán kimentett a sózókádból.

(Folytatása következik.)

Saison.

A legjobb pálya.

— *szept. 17.*

Apa: Fiam!

Fiu: Apám!

Apa: Tudod, milyen hónap van most?

Fiu: Szeptember.

Apa: Ugy van. A pályaválasztás hónapja.

Fiu: Már megint válaszszak!

Apa: Fiam, egyszer már komolyan vehetnéd az életet. Évek óta igéred, hogy letesszed a pótérettségit. Most már harmincznyolcz éves vagy. Kiadtam a nevelésedre ötvenezer pengőt és még mindig semmi se vagy.

Fiu: Már választottam.

Apa: Na végre! Hát mi akarsz lenni?

Fiu: Színész.

Apa: Már megint bolondot üzöl ősz apádból!

Fiu: Nem. Egész komolyan mondom: színész akarok lenni.

Apa: Hát pofon nem kell?

FIU: Ezen már nádpálcza sem segit. Színész akarok lenni.

APA: Te?!

FIU: Én.

APA: Meg vagy őrülve?

FIU: Már csináltattam harangkabátot is. Olyan sveifolt pendelyszerü kabátot.

APA *(leroskad)*: És nem fut ki a szemed? Szégyent akarsz hozni az ősi Pewrewk nemzetségére?

FIU: Azok alól a földet már rég elpewrewlték.

APA: Hát a büszkeség?

FIU: Abból nem lehet megélni.

APA: Annyit mondok, hogy ha színész leszel, a lábadat be ne tedd többé az ősi kuriába.

FIU: Ősi kuria? Talán az a hónapos szoba a Lovag-utczában?

APA: Hónapos szoba ide, hónapos szoba oda: az én házam az én váram. Oda többé nem teszed be a lábad.

FIU: Már miért ne?

APA: Csuffá akarod tenni a familiát? Az én fiam, egy ősnemes, egy Pewrewk bukfenczet vessen a szinpadon?

FIU: Ma már nem vetnek bukfenczet a szinpadon.

APA: Hát?

FIU: Elénekelnek egy kuplét, amely három strufniból áll. Aztán felülnek a saját automobiljukra és hazamennek stájgerolni a lakóknak, a saját lakóiknak.

APA: Kivétel itt is akad, mint minden pályán. Itt van például Ujházi.

FIU: Ujházi? Negyven év óta színész és mi van neki belőle? Egy fekete szemüvege.

APA: No látod. Ujházi kivételes ember és mi van neki belőle? Egy fekete szemüvege. Hát akkor mit akarsz te a teljes tehetségtelenségeddel?

FIU: Én nem akarok nagy müvész lenni. Én csak színész akarok lenni.

APA: Éhezni? Koplalni? Faluról-falura mendikálni? Kóczot enni? Bukfenczet vetni?

FIU: Papa, maga ugy gondolkodik, mint egy ichtioszaurusz.

APA: Mi az, hogy ichtioszaurusz?

FIU: Az egy őslény, amely a vizözön előtt élt.

APA: Több esze lehetett, mint nektek fiataloknak együttvéve.

FIU: Hogy lehet a huszadik században olyan elfogultan gondolkodni?

APA: Tovább látok én az orrotoknál. Az egyik fiammal már megjártam. Hányszor mondtam a Béla bátyádnak: »Fiam, ne tedd csuffá a familiát, ne menj skriblernek«. Mégis ujságiró lett. Mi van neki belőle? Hatvan forintja van, egy krajczárral sem több és négy gyereke!

FIU: Mert a Béla egy balek, egy pali.

APA: Annak is nagy álmai voltak. Iró akart lenni. Most követ nyom.

FIU: Örüljön, hogy ott van a kőnyomatosnál.

APA: Pedig olyan mesterséget választott, amivel tiszteletet, sőt még pénzt is szerezhetett volna.

FIU: Régen volt az, apám! Akkor mindenki ujságiró akart lenni és ha nem volt az, annak adta ki magát.

APA: Hát most?

FIU: Most háromféle hirlapiró van: az igazi, aki koplal. Az álhirlapiró, aki zsarol, hüvösön ül, de házat épit. És az abbáziai fürdővendég-hirlapiró, aki Pesten jól szituált háromemeletes sarokház. Az irás ma már nem pálya, hanem szenvedély.

APA: Szenvedély?

FIU: Olyan, mint a kártya, vagy a bor, vagy a lóverseny. Gyógyithatatlan betegség. Csak gazdag uraknak való.

APA: És a színészi pálya?

FIU: Az a kérdés, hogy milyen színész. Mert ezen a pályán is az álszinész sokkal jobban boldogul... Apa, kivánjon valamit.

APA: Mit kivánjak?

FIU: Már rég szeretne egy hódprémes kabátot, ugy-e?

APA: Bizony már rég szeretnék egy hódprémes kabátot.

FIU: Legyen szinész. Mit akar még? Akarja, hogy minden nő megforduljon maga után az utczán? Legyen szinész. Akarja, hogy örökösen csak magáról beszéljenek társaságban? Legyen szinész. Akarja, hogy a konflis megemelje a kalapját és hitelezzen? Akarja, hogy a sarki rendőr szalutáljon és a sarki hordár azt mondja: »kezét csókolom«? Akarja, hogy asszonyok illatos leveleket küldjenek a czimére mázsaszámra? Akarja, hogy meghivják minden jobb társaságba és kapva-kapjanak rajta? Legyen szinész; legyen szinész!

APA: Hol csavarták el a fejedet ennyire?

FIU: Akarja, hogy a lapok az arczképét hetenkint négyszer közöljék? Legyen szinész. Akarja, hogy az ujságok minden este emlegessék? Legyen szinész. Akarja, hogy jobban ismerjék, mint a római pápát? Legyen szinész.

APA: Elég, fiam, elég! Nemcsak magadra kellene gondolnod, hanem a testvérhugodra is. Gondold csak el, hogy mig te a szinpadon ugrálsz, lenn a nézőtéren Piroska irul-pirul.

FIU: Miért irul-pirul?

APA: És jóravaló fiatalember ne merjen hozzá közeledni, mert a bátyja komédiás. Nemcsak magadat fogod tönkretenni, hanem a hugod jónevét is.

FIU: Igy gondolkodtak a Jósika regényeiben. Tudja, apa, mi fog történni Piroskával? Szét fogják kapkodni, szét fogják tépni és az emberek boldogok lesznek, ha csak a ruhájához érhetnek, mert egy szinésznek a huga.

APA: Ilyeneket velem el ne hitess.

FIU: Többet mondok. Mi egymásközt nagyon szépnek tartjuk Piroskát és imádjuk. De valljuk meg, hogy ő voltaképp egy igénytelen, vérszegény, sápadt kis leány. Szeplői vannak és mitesszerjei.

APA: Igy nem szabadna a hugodról beszélned.

FIU: Az ő érdekében beszélek igy. Mert mi fog vele történni? A legjobb esetben feleségül veszi egy

dijnok és napi három koronából kell megélniök. De az is lehet, hogy szigoru arisztokrata elveinél fogva negyven éves koráig vár és akkor férjhez megy egy suszterhez.

APA: Nem mindenki olyan aljas gondolkodásu, mint te.

FIU: Ellenben, ha megszökik az ősi kuriáról a Lovag-utczából és fölcsap kabaré-müvésznőnek, másnap tele vannak az ujságok vele. »Arisztokrata hölgy a brettlin« — irnák a lapok. Szinte látom előre.

APA: Ha még hangja volna!

FIU: Az volna csak a baj, ha hangja volna! Akkor mindent a hangjával akarna pótolni.

APA: Piroska elég csinos ahhoz, hogy egy derék ember feleségül vegye. De szinésznőnek nem alkalmatos. Alacsony a termete.

FIU: Azt mondanák rá, hogy »herczig baba«.

APA: Sovány.

FIU: Azt mondanák, hogy olyan, mint Yvette Guilbert.

APA: És egy piczikét szeplős.

FIU: Azt irnák róla, hogy csak ilyen teint-nel lehet pikáns kuplékat előadni.

APA *(fölháborodva)*: Pikáns kuplékat?!

FIU: No ná, majd zsoltárokat!

APA: Te aljas, lelketlen fráter! A hugodat is meg szeretnéd már alázni?

FIU: Megalázni? Annyi pénzt kereshetne, amennyit akar és annyi kérője lenne, hogy papa nem győzné őket kiseprüzni.

APA: Elvetemült ficzkó vagy! Többé ne kerülj a szemem elé. Elátkoználak, kitagadnálak, ha...

FIU *(letérdel, összetett kézzel könyörögve)*: Apám, tagadjon ki!

APA: Hitvány!

FIU: Tagadjon ki, tagadjon ki! Ennél jobb reklámot nem kaphat egy kezdő szinész, aki holnap föllép a »Piros bugyogó« czimü darabban.

Reveur.

APRO MULATSÁGOK.

Az orvosi titoktartás.

Aktuális történet az én influenzámról és arról, ami az orvoskongresszuson nem került szóba.

Személyek: ÉN *(trikó-szerep)*. AZ ORVOS *(naturburs-szerep)*.

Szinhely: az ágyam és az ágyam előtti térség.

ORVOS *(miután belép és kezet fog velem)*: Na, mi baj? mi baj? Meghalunk?

ÉN *(a dupla trikón keresztül izzadva)*: Végem van, doktor! Nem birom tovább!

ORVOS *(leül és egyre kedélyesebb lesz)*: Rossz pénz nem vész el. Csak ne féltse azt a rongyos életét. Egyszer halunk meg. Hát mi baj?

ÉN: A tüdőm, a mellem! Fáj minden tagom. Doktorkám, segitsen rajtam! *(Köhögök.)*

ORVOS: Tudja a legujabb vicczet? Baron tanárhoz elment...

ÉN *(félbeszakitom)*: Tudom, tudom, doktor ur! De könyörgök magának, ne vicczeket mondjon, hanem segitsen rajtam. Nézze, hogy izzadok! Ugy-e, ez már a halál?

ORVOS *(kedélyesen)*: Persze, hogy a halál. *(Komolyan.)* Na, de most már igazán mondja el, mi baja?

ÉN: Kérem, doktorkám, hisz épp azért hivattam, hogy maga mondja meg, mi a bajom és segitsen rajtam.

ORVOS: Hát mi a panasza?

ÉN: Itt fáj; itt fáj, itt fáj, meg itt fáj. *(Közben megmutatom, hol fáj.)*

ORVOS: Mutassa a nyelvét!

ÉN *(kétségbeesetten)*: Nem a nyelvem fáj. A hátam, a mellem!

ORVOS: Majd megvizsgálom. Üljön fel. *(Felülök, egy hideg fül tapad a hátamra.)* Vegyen mélyen lélegzetet, sóhajtson. *(Sóhajtok.)* Még! Na még... Na még egyszer! Ugy! Most elég volt. *(Székre ül.)* Higyje el, semmi baja nincs. Most a mellén fogok hallgatózni! *(Megteszi.)* Sóhajtson!... Szörtyzörej, hörgi légzés... Na még!... Sejtes légzés... Na még egy kicsit... Most pedig fojtsa vissza a lélegzését... Még!...

ÉN: Doktor ur, megfulok, ha még...

ORVOS: Nem baj, csak tartsa!... Ugy! Elég volt. *(Székre ül.)*

ÉN *(fáradtan és aggodalmasan)*: Na?

ORVOS: Semmi baja!... De most elmondok magának egy vicczet, a mit még nem hallott. Baron tanárhoz elment egy...

ÉN: Tudom, tudom! Egy templomszolga...

ORVOS: Hát már maga is hallotta? Pedig egy órával ezelőtt mondta el egy kollégám, akivel konzultáczión voltunk egy haldokló pácziensemnél...

ÉN: Szegény. Mi baja?

ORVOS: Tubija van.

ÉN: Tubi? Mi az?

ORVOS: Egyike a hires és vicczes madárbetegségeknek. Ugyanis van tubi: ez a tuberkulózis. Aztán van a hátgerlicze, vagyis tabes. Végül van a csiz, vagyis csuz. Neki tubija van az utolsó stádiumban.

ÉN *(reszketve)*: És nekem mi van, doktorkám?

ORVOS *(kedélyesen)*: Magának nem madárbaja van, hanem kutyabaja. *(Majdnem megful a kaczagástól.)*

ÉN *(félre)*: Bár megfulna! *(Fenn.)* És mit mondott az a szegény beteg?

ORVOS: Semmit! Csak nem gondolja, hogy megmondtuk neki, mi baja? Akkor maga sem ösmeri az orvosi titoktartást! Mihelyt eltávozott a kollégám és egyedül maradtam a pácziensel, vidám arczot öltöttem és ugy beszélgettem vele, mint magával, kedélyesen...

ÉN *(nyöszörögve)*: Mint velem?

ORVOS: Épp ugy. Sőt mindjárt el is mondtam neki a Baron-vicczet.

ÉN *(majdnem sirva)*: Neki is?

ORVOS: Aztán mondtam neki, sose busuljon, holnapra nem lesz semmi baja... Maga ért már engem. Semmi, semmi baja!

ÉN: Doktor ur, maga ravasz ember!

ORVOS: Hja, az orvosi titoktartás. Azt mondtam neki, egy kis influenza, egyéb semmi!... Persze, azt nem mondtam, hogy az influenzától is meg lehet halni. Legjobb esetben megvakulni... megsiketülni... Mutassa csak mégegyszer a nyelvét!

ÉN *(mutatom)*.

ORVOS: Most majd kikopogom a betegségét. Üljön megint fel. Ugy! *(Kopog.)* Tompa... tompa... éles... tompa... Kérem, a nyelvét visszadughatja már.

ÉN *(nyögve)*: Doktor ur, mi az: tompa?

ORVOS: Tompa az egy jelző. *(Tovább kopog.)* Dobos...

ÉN *(sirva)*: Doktor ur, mi az: dobos?

ORVOS: Az egészség jele. Most visszafeküdhetik.

ÉN: Doktor ur, meg fogok halni?

ORVOS: Hát hogyne halna meg! Na ja, majd nem fog meghalni! *(Ezt azért mondja, hogy megnyugtasson.)*

ÉN: Kérem, doktor ur, ne tréfáljon!

ORVOS: Na jó, hát nem tréfálok. *(Komolyan.)* Kolosszális szervezete van. Kitől örökölte?

ÉN: Mért kérdi?

ORVOS: Rég láttam ilyen szivós szervezetet.

ÉN: Szivós? Hát csakugyan olyan sulyos a bajom?

ORVOS *(felkel, s miközben bucsuzik)*: Szóra sem érdemes. Egy kis influenza... Holnap semmi, semmi baja se lesz.

(Az orvos eltávozik s én rémülten esem vissza párnámra. Kintről suttogást hallok, majd a következőket: »Baron tanárhoz egyszer elment egy templomszolga...« A többit nem hallom, elájulok.)

Maitre Jacques.

INNEN-ONNAN.

A jótékony botrány. Ha kiapadhatatlan nem lenne a téma: kedvünk lenne elmefuttatást irni a botrány társadalmi és gazdasági jelentőségéről, a hasznáról, a nélkülözhetetlen voltáról, meg miegyébről, amiből végül a skandalum apológiája kerülne ki. A téma azonban tulságosan bő és fárasztó. De ha nem is aknázzuk ki teljesen, egy adalékkal talán mégis hozzájárulhatunk a botrány általános méltatásához: a botrány jótékony. A botrány az élet sója, nemcsak azért, mert izt ad különben unalmas tengődésünknek, hanem azért is, mert konzerválni tudja a könnyen romlandót. Emberek, akik nyomtalan tüntek volna el a semmibe, alakok, akik soha ki nem kerültek volna az ismeretlenségből, egyszerre az események homlokterére jutnak, majdnem halhatatlanokká lesznek, mert szerencsésen sikerült botrányba keveredniök. A munka, a tisztesség csak megőrli az embert, a botrány azonban konzerválja, szinte örökemlékezetüvé teszi. A véletlen játéka most egyszerre két ilyen példával szolgál, két emberrel, aki nem tudott nyomtalanul elveszni a nagy semmibe, mert valamikor botránynyal voltak besózva. Pinard az egyik, aki a Flaubert és Beaudelaire ellen inditott hajszák skandalumának köszönheti a rája való kései emlékezést, a másik pedig lord Twedmouth volt angol tengerészeti miniszter, akiről ma már a kutya se tudna, ha ő lordsága véletlen nem folytat Vilmos császárral olyan levelezést, amelyből világra szóló botrány csattan ki. Ezek ketten a skandalum halhatatlanjai, és illő, hogy amikor elköltöznek körünkből, magát azt az elixirt, balzsamot vagy sót is érdeme szerint méltassuk, amely a feledéstől óvni tudta őket...

* * *

A sajtó és a hőstenor. »A magyar sajtónak kötelessége volna pártfogolni az én ügyemet« — mondotta a hőstenor. Ezt hálóingben és papucsban, de Wolfram pózában és Lohengrin sisakjával a fején mondotta, azzal a parancsoló mozdulattal, mintha azt énekelte volna: Sa-ha-haj-tóóó! Mehe-he-hentsd meg a gró-ó-ó-fot! És tetszik tudni mi volt ez az ügy? Azt tetszik hinni ugyebár, valami kulturális kérdés? Nem, a hőstenorista-kérdés nem szokott kulturkérdés lenni. Avagy hogy a hőstenort üldözték? Nem, a tenoristákkal ugy bánnak, mint a teatojással: fluszpapirban szállitják és csak tükörrel közelednek hozzá. Miért kivánta, óhajtotta, elvárta és joggal remélte tehát a tenorista a sajtó pártfogását? Nos, mert — fizetésjavitást kért az igazgatójától. A hőstenor azt gondolta, hogy az ő miniszterelnöki fizetését illő volna pár havi operai müködése után megtoldani egypár másik rongyos ezer koronával s ebben a kérdésben kivánta egyesiteni, csatasorba állitani és harczi tüzbe vinni a sajtót. Mert mi más dolga volna itt a sajtónak, mint hogy a hőstenorok gázsiügyeit tárgyalja, a szegény, vaczogó, didergő hőstenorok gázsiügyeit. A hőstenorokét, akik tudvalevőleg mind lelkes, tüzes és elszánt pártfogói volnának a sajtónak és az irodalomnak, hogyha az ilyesmi nem járna az olvasás kellemetlen kötelezettségével.

* * *

Boszorkányok. Néhai való jó Kálmán király nem várta meg az ő becsületes napjának lenyugovását, korán illette dicsérő szóval. Boszorkánytagadó törvényeit korán mondotta ki. Ha felálmodta volna magát a jövendőbe, látta volna az elkövetkező idők arczulatját, nem taposta volna el rőt parazsát a máglyatüzeknek, melyeken akkor boszorkányt sütött és czédaságot pörkölt a nagyszerüen haragvó Tömeg. Ha ma végigjárná az utczák sorát, szegények odvaiba bekandikálna, ha kolostorok csöndjében hallgatózna és hallaná a viziós zokogásait azoknak, akikben megrontották az anyát és az embert, ha belenézne a földi mélybe, amerre a csatornák futnak és meglátná millióit a holt csiráknak, melyekből élet lett volna, ha ocsmány kezek le nem szaggatják időnek előtte a termő ágról, — ki merné-e kiáltani a jó rex Coloman a vakmerő igét: »Boszorkány nincsen!«

E héten megint három anyai nyoszolya változott halotti ágygyá a bábák piszkossága és ostobasága miatt. Ki tudja megmondani, miért ültetik ezeket a banyákat a legfenségesebb betegágyhoz, miért pazarolják nekik a legdrágább titkok, legszentebb misztériumok megismerését, melylyel hogy miképpen élnek, azt ékesen példázza a kriminális krónikák könyve! Ha tegnap még napszámosbérért trágyát talicskáztak, ma megtörülik a kezüket és egy félesztendei kurzus primitivségein átköszörülődve, beléphetnek az élet templomába. Otrombaságuk ezreit termette már a betegeknek, meddőknek, holtigvaló nyomorékoknak. Millió és millió csirázó élet sikkadt már el bünös cselédkezükön. És még mindig vannak. A borbély már el van tiltva tőle, hogy fogainkat törje és állkapcsainkat leszaggassa. A házmesternét nem hivhatjuk föl, hogy csuzos hátunkból a görcsöt kikenje, hacsak nem hord a zsebében masseuse diplomát. A szegény embernek akasztás terhe mellett tilos, hogy a páráját kiadja orvosi tudomás nélkül. Csak megszületnie szabad ekképp. Csak az

anyaságot nem lehet annyira megbecsülni, mint a gyomorgörcsöt, amihez néha még éj idején is hivjuk az orvost. Hát lehet-e különbség herczeg- és koldus-nyoszolya között, ha mindegyiken az ujhodó élet vajudása reszket? Ha ingyen temetőföldet és ingyen koporsót kaphat a koldus, nem inkább dukálna-e neki e fájdalommal teremtő pillanatokban ingyenes orvos? Nem méltó-e az emberi megszületés arra, hogy a tudás, az értelem, az erő, a tisztaság és a lélek őrizze kifejlését és fölfakadását?!...

* * *

A taliga panasza. Őszentsége a római pápa egyik fogadótermébe — nem a legragyogóbba, ahol a világ hatalmasait fogadja, hanem valamelyik szerényebbe, amely a szegény zarándokok számára van nyitva, szóval a fogadóterembe — begurult a minap egy nyikorgó taliga, és a taliga mögött tántorogva, fáradtan következett egy ember. Voltaképpen hárman voltak; a taligán és az emberen kivül jött még egy asszony is, az ember felesége, akit a jámbor férj taligán hozott el Formigginéből a Vatikánig. Nehéz kór bántja szegény asszonyt, azért czipelte négyszáz kilométeren át a férj, hogy talán a szentatyánál akad valami ir, kenőcs, vagy malaszt, ami megint talpra állitja a beteget. Sőt talán ő szent felségének puszta látásától, papucsának csókolásától is meggyógyul az asszony, akit olyan sulyosan látogatott meg Isten. Tizenhét napig, négyszáz kilométeren át tolta taligán a férj a feleségét; tizenhét napig, a négyszáz kilométeres ut hosszán ujjongott bennük a remény, hogy nem lesz hiábavaló a zarándokut. És Szent Péter földi helytartója fogadta a taligás párt, kikérdezte őket uti tapasztalásaik felől, gratulált kitartó, buzgó hitükhöz, aztán megáldván őket, kegyesen elbocsátotta a házastársakat. A nő visszakerült a taligába s a taliga nyöszörgött, amint a férj a terhével ujra kifelé tolta, a négyszáz kilométeres utra, amelyen ujabb tizenhét nap multán ér megint Formigginébe. Nem szólt se a férj, se a feleség, csak a taliga nyikorgott éktelenül, mintha méltatlankodnék rajta, hogy a pápa még csak utiköltséget se adott, vagy legalább annyit, hogy vasuton tehessék meg az utat vissza, a falvacskába... Római ujságok meghallották a taliga panaszát, és igazat adnak neki... Mi is, igazán, szivből...

* * *

Kisértetjárás. A fölkelő nap országának is megvan most a maga véres Bilekje: az európai sajtó rémüldözve emlegeti, hogy a japáni manővereken halálra masiroztatták az embereket. Irgalom és pihenés nélkül kényszeritették harczjátékra a mikádó kicsiny katonáit. Volt is áldozat százával. Amit busongva ellamentálnak az európai lapok és felháborodottan teszik hozzá, hogy a nippon közvélemény meg se mozdul a nagy embervesztességen, hanem megnyugszik a hadvezetőség magyarázatában: edzeni kell a katonákat, nem baj, ha hull is a férgese... Szó sincs róla; nem valami emberséges ez a magyarázat, nem is nagyon kibékitő, de mégis mulatságos, hogy amig a japániak — elevenek és holtak — beérik vele, addig ideát Európában rémülten emlegetik. Ami egyébként nem annyira a humanizmus adója, mint inkább ijesztő emlékek fehér kisértetjárása. Csakugyan, ez az idei kegyetlen manőver emlékeztet azokra, amelyek a japán-orosz háborut megelőzték. Akkor is, jóval a hadizenet előtt a csapatokat nekitrenirozták; nyári forróságban, téli fagyban kergették őket hegynek fel, hegynek le, és éppen télviz idején gyakorlatoztatták őket az Aomori örök hóval födött csucsain. Akkor történt, hogy egy egész század tünt el nyomtalanul a hólavinában. A japánok is emlékeznek ezekre az eseményekre, de büszkén és emlegetik, hogy katonáik igy edződtek hozzá a téli hadjárat szibériai klimájához... Emlékeznek a japániak is, de nem-e éppen ez a magyarázata Európa mostani aggódásának. Kisértetek járnak... Ha ennek a tropikus manővernek is olyan közeli volna a czélja, mint az aomoriaié volt?... És akkor... akkor... Vajjon a világ melyik része felé fordítja most Japán az ő ferde szemének hóditásra éhes tekintetét?

* * *

Uj nemzetőrök. Az uj nemzetőrök, amint azt napról-napra lehet olvasni az ujságokban, már megkezdték a működésüket és javában őrzik a nemzetet. Ezt nem proklamácziók, nem falragaszok, nem különkiadások, nem cziczerók, nem vezérczikkek, még csak nem is garmond-tudósitások közlik a nemzettel, hanem hátul olvasható az Egyesületek és Tánczmulatságok rovatában. Az uj nemzetőrök, amint itt olvasható, már kormányzót, diktátort, hadvezért, elnököt, titkárt és vigalmi bizottságot is választottak, még pedig nem az Eskü-téren, nem is a Vérmezőn, sőt nem is Pusztaszeren, hanem egy józsefvárosi kifőzésben. Ebből az tünik ki, hogy a forradalmakat manapság nem hirtelen sütik ki, mint az ágyut, vagy a bécsi szeletet, hanem kifőzik, alaposan, megfontoltan, akár a karalábéfőzeléket. Továbbá az is bizonyos, hogy nem jóléti, hanem jókedvü komiték vigyáznak ujabban a hazára, akik ha esetleg adósai is a tudománynak egypár alapvizsgával és a Főzdének egypár vacsorával, de a hazának semmivel sem maradnak adósai, a nemzettel szemben pontosan betartják a részleteket. Hogy aztán nem fognak-e tulgyakran megmámorosodni a honszerelemtől az ifju hősök és nem száll-e majd nagyon is gyakran a fejükbe a bu, azt mindenesetre a papájukkal intézzék el az ifju nemzet-virágok, akiket a jókedvü nemzetőrök ügye sokkal közelebbről érdekelhet, mint a nemzetet.

* * *

= **A babacsászár.** A kinai császár szent ágyába belefeküdt egy gyilkos és keserves nyavalya. A vérhas. Bizonyára emlékezik egyikünk-másikunk kis parasztpulyákra, akik jóllaktak nyersen a tejeskukoriczával, vagy sokat loptak az éretlen gyönge dióból, vagy pedig pajkos mezei tivornyán a maguksütötte édes tökből pukkadásig faltak. A vérhas! Talán emlékezünk még lázi bibortól sötétlő torz arczocskákra, görcsrázta csöpp testek remegésére, habzó és hörgő sikoltásokra, melyek az anyatejtől még-még édes gyermekajakról halálkint üvöltenek el. Igyen fetreng most tarka selyempárnái között a mennyei birodalom nagy császára, a hároméves kis poronty. Milyen mélységesen sajnálni valók ezek a rabmadárkák, ezek a királyrügyecskék, ez a kis perzsa sah, akit kemény katonamarok fog kézen, amikor a várlakatba belekapaszkodva kétségbeesve hivja az apját, — a kis Pia Monica, akit a könnyelmü hóbortok bölcsejéből a büntető gyülölködés ketreczes ágyáig ugy lökött-vetett a sors, mint egy gazdátlan kis kutyát, — és ez a pöttön császár, akitől vad babonák nevében eltiltják a bölcsen megváltó tudományt, csak czopfos felcserek kotyvasztják néki a keserü teát és vajákos banyák dörgölgetik fájós kis testét. Ezeknek láttán jut eszébe az embernek a parádés czirkusz, hol a szerencsétlen kis fehér nyulacskát bizonyára képtelen gyötrelmek árán tanitják haptákot állni és gyeplőt kezelni és ahol az őzike nem jár jókedvéből franczia négyest a mókussal, teknősbékával és sassal. Az égbirodalmi nagy czirkuszban is forr most a lázas nyüzsgés; a pagodákban égnek az áldozati mécsek és az élet szellemehez esdeklő imában földön görgetik iromba homlokukat kulik és méltóságok egyazonképpen... És a császárkának a nagy bajában, bár van neki tarka palotája, beszélő madara, czifra cselédei és mézes datolyája, — de egy nincsen, — virrasztó, reszkető édesanyja, ki csókkal gyógyitgassa, ami nagyon fáj és a láz mumusait édes meseszóval üzze az ágyacskától!... És a császárka meg talál halni, mielőtt a gügyögéséből beszéd lett volna, és a tipegéséből járás...

SZINHÁZ.

A tökfilkó. Ki hallotta a csendet, a rémült, ijedt, szomoritó némaságot, amely a rossz vicczek után szokott rátelepedni a szobára? Én hallottam. *Fulda* Lajos darabját adták a *Magyar Szinház*-ban. A háttérben egy láthatatlan irodalmi trónusról kunczogás, röhej és vigyorgás hallatszik, magának a vicczszerzőnek a nevetése, de lenn a nézőtéren feszesek az ábrázatok s a szájak lefelé kunkorodnak. Ez a jó Fulda Lajos drámáiban közmondásokat bizonyit be. Az egyikben azt, hogy nem mind arany, ami fénylik. A másikban talán az ellenkezőjét. De a vigjátékai még komolyabbak. Itt csak ő nevet harsogó hahotával, a repedésig feszült halánték-erekkel, azon iparkodva, hogy egy egész estét és egy egész szinházat töltsön be a hangosságával, pótolva a nézők nevetését is, akik lógó orral néznek a szinpadra. Soha ilyen szomoru nevetést. Az igénytelen, szürke kishivatalnokok fa-hangu kaczagása ilyen. Egy mosoly, amely mögött nincs semmi. Se jókedv, se harag, se gaminság. A humor mögött pedig egész univerzum rejtőzik. Ugy képzelem, hogy egy sovány, érdekes profil néz be néha-néha a világba, villogó szemmel és összeszoritott fogakkal és mind ami itélet, tudás, bün és tapasztalat van benne, egyszerre feloldást nyer a nevetés megváltó zenéjében. De Fulda nyárspolgár. A humora: anyósviccz vigjátékban elbeszélve. Láza: csak emésztési láz. Ha ő tréfál, olyanforma érzésem van, mintha egy család polgári vacsora után morzsákat kapargatva és poharakat rakosgatva, részeg tétlenségben évődnék a familia alamuszi kisöregével. Akart, fanyar és savanykás itt minden. Még az ötletek is régiek. Még a dikczió is banális. Még az esprit is áporodott. Pezsgős poharunkba napon felforrott, langyos uborkalét öntenek és dalolnak hozzá. Legjobban mégis ugy jellemzem Fulda Lajost, ha azt irom róla, ő a német Rostand. Vegyétek el Rostand-ból a franczia görögtüzet, a szellemességet, az ötletet és ami megmarad, az, pont az Fulda. Egy rimkovács, aki csak rimelni tud és prózát ir. A tökfilkót, Justus Halbertont kanáriájával és ábrándos naplójával azonban igen stilszerüen állitotta be. Ódát irt az együgyüséghez. Ezt a ficzkót szereti. Gyanusan és tulságosan szimpatizál vele. Azt hiszem, nem minden ok nélkül. *Punin.*

Müvészet.

A gödöllőiek.

— Kriesch Aladár és Nagy Sándor. —

Minden czélzatosság, tervszerüség és szenvelgett póz távol áll ugyan tőlük, de azért a gödöllői müvészek — és első sorban vezéreik: Kriesch Aladár és Nagy Sándor — életében és munkásságában van valami, ami az első keresztények apostoloskodását juttatja eszünkbe. Egy kis csapat kulturember kiszakitja magát az eleven, lüktető kulturéletből és falura megy, mert az a hitvallása, hogy a müvészet a müvész saját életének kell hogy hü kifejezője legyen, a modern városi ember élete pedig müvészietlen, mert tulságosan komplikált. Egyszerü, közvetlen, bensőséges érzelmeket akarnak kifejezni s hogy ezeket — és csak ezeket — érezhessék, első sorban a maguk életét kell vala egyszerüsiteniök, közeledniök kellett a nép természetes életmódjához. Igy érezték és igy is cselekedtek.

Ez a külső életükben oly nemes lemondással keresett egyszerüség benső életükben azonban épp az ellenkezőre: hihetetlen komplikációra vezetett. Kitüzve ugyanis a czélt: kifejezni müvészetükben a saját életöket és belé akarva azt kapcsolni a mások életébe is, kénytelenek voltak a müvészi feladatot nemcsak a vásznon és a márványban keresni, hanem minden nemes matériában és lehetőleg mindig valami közvetlen rendeltetéssel, gyakorlati czéllal kapcsolatban. Látnivaló, a müvészetökben rejlő metafizikai elem teljesen azonos a Tolsztojéval, mig a czél és rendeltetés hangoztatása — ellentétben a l'art pour l'art modern exkluzivitásával — a John Ruskin, William Morris és Dante Rosetti által megnyitott iparmüvészeti demokráczia forrására mutat vissza.

A tolsztoji szellem jelentkezik már együttélésök módjában is, annak demonstrativ bemutatásában, hogy anyagi és szellemi, egyéni és kollektiv, jelenlegi és állandó, jövendő, sőt talán még tulvilági boldogságunk is minden ember testvériségében, közös életre való egyesülésében rejlik, — amit ők egy kis müvészi köztársaság keretében igyekszenek megvalósitani; másrészt széleskörü iparmüvészeti tevékenységükben, amit a ruskini esztétika mellett az a tolsztojánus törvény is parancsol nekik, hogy »jó« müvész csak az lehet, aki nem »henyél« (mint a mai »rossz« müvészek!), hanem valami mesterséggel keresi a kenyerét. »Mert csak ily módon ismerkedhetik meg az élet komolyságával és miután azzal megismerkedett, oda fog törekedni, hogy a lehető legtöbb emberrel közölje a természettől nyert magasabb tehetségének gyümölcseit, és ez a közlés lesz öröme és jutalma« — ahogy a tolsztoji evangélium hirdeti.

Nem méltóztatik észrevenni, hogy ez a tolsztoji elmélet feltünően hasonló ahhoz, amit Kriesch és Nagy Sándorék a saját énjök müvészi kifejezésének és mások életébe való bekapcsolásának neveznek?... Pedig még nincs vége a komplikációknak. Ebben az egyetemes boldogságért küzdő müvészetben még nagy adag naczionálista elem is rejlik, mely fanatikusan hisz és küzd egy »nemzeti« müvészet renaissance-áért, melynek a népmüvészet talajából kell kisarkadnia s mely egy magyar formanyelvet akar kialakitani a parasztnép eleven és — szerintök — müvészi életéből. Nem a szegény mártir Horti délibábos etnografálása ez, mely minden áron, még élete árán is, meg akarta keresni Ázsiában az őseredeti magyar formákat, hanem egy még szélesebb és igy még bizonytalanabb területen való kutatás, mely a »néplélek« müvészi beszédjének megnyilatkozásait keresi, hogy az eleven életből vegyen fel magába annyit, amennyit egy »megromlott« kulturáju emberlélek még felvenni képes. A magyar nép müvészetének enyhe vonalaiban, viruló szineiben, konstrukciójának szellemében — szerintük is — elrejtőzve lappangó, de mégis specziálisan magyar törvényeket keres a Krieschék népmüvészeti esztétikája, mint ahogy a Nagy Sándor transzczendentális elemekkel telt müvészete például tisztán egyéni szimbólumokkal egyetemes érzelmeknek akar a kifejezője lenni. Minthogy pedig a legkülönbözőbb érzelmü embereket *egyéni* nyelven kifejezett közös érzelemben egyesiteni szinte lehetetlen, a gödöllőiek törvényszerüen a primitivséghez menekültek, melynek nyelvén a müvészetben is, életükkel is a legtöbb emberrel közölhetik az egyetemes egyesülés örömét és boldogságát, azt, amit Tolsztoj is, ők is, egyedül méltatnak müvészetnek.

Tolsztojánizmus, ruskinizmus, naczionálizmus, szoczializmus és primitivség, — látnivaló, igazat beszéltünk, mikor azt állitottuk, hogy a gödöllőiek külső életében oly nemes lemondással keresett egyszerüség az ő benső életükben épp az ellenkezőre: hihetetlen komplikácziórа vezetett. Bár az is lehet, hogy csak mi, »megromlott« kulturáju, divatos l'art pour l'art-féle elméletekkel »megfertőzött« emberek látjuk ezt ilyen komplikáltnak. Krieschék és Nagy Sándorék előtt ez az egész bonyolult lelki processzus olyan egyszerü, amilyen egyszerünek és természetesnek itélik, hogy ők és fiatal társaik a mai, még a müvészetben is a specziflkálódást kivánó időben egyaránt festenek freskót, képet,

terveznek butort és szőnyeget; foglalkoznak plasztikával és keramikával. Másnak egy élet kevés arra, hogy csak egyetlen matéria fölött is urrá legyen, ők mosolyogva, hittel és fanatikus bizalommal vesznek kezükbe minden uj anyagot, hogy gyönyörködjenek uj voltában és nemességében, sőt még uj kifejezési stilust is keressenek hozzá.

Tövis.

Kövér Gyula kiállitása. A *Könyves Kálmán* nem altruisztikus intézet, mint a Mücsarnok és a Szalon, hanem okosan vezetett magánvállalkozás csak, talán azért teljesiti azt a kötelességet, ami alól azok oly kényelmesen kibujnak. A minden klikkből kiszorult fiataloknak — akik elég naivok még, hogy maguk is nem álltak össze eddig valamiképpen »szövetség«-be — a nagymező-utczai szalon maradt az utolsó menedékük, de ha valamennyien ugy fognak bemutatkozni, mint *Kövér* Gyula, hiszszük, hogy üzleti vállalkozásnak sem lesz rossz, ami müvészeti politikának kötelesség volna. Ez a teljesen névtelen fiatalember ugyanis — huszonhét esztendős mindössze a boldog! — megszerezte nekünk a gyönyörüséget, hogy minden előzetes reklámtrombita hiradása nélkül mint kész és nagystilü müvész áll elébünk, olyan érett grafikai és olyan sokat igérő festői alkotásokkal, aminőket a hivatalos tárlatokon is csak elvétve látunk. Mégis hangsulyoznunk kell, Kövér Gyula elsősorban grafikus. Rajzai azok, melyekben jövőjének biztos garancziája rejlik. Rendkivüli rajztudásában nincs semmi száraz akadémikusság, kevés, de kifejező vonallal dolgozik, ám minden vonalában benne van az eleven élet, vagy legalább is az életnek egy gesztusa, mely kifejezi azt, amit mondani akar: a mozgást, a nyugalmat, az ifjuságot, öregséget, áhitatot, könynyelmüséget, érzékiséget, mindent. Ám ne tessék szimbólumokra gondolni, csak vonalra, mindig csak vonalra, néha — elvétve — apró kis szinfoltokra, melyek még ezt a ritka beszédességet is fokozni tudják. Képeiben is dominál a grafikus. E spanyolországi motivumok egyikéből se lett ugynevezett staffelei: kép, mindegyik inkább teszi a dekorativ panneaux hatását s azért igy keretezve kissé idegenül is hatnak talán a galéria-tónushoz szokott szemeknek, de ha Kövér tagadhatatlanul bőséges diszitő vénáját falfestményeken, frizeken, vagy például modern, zöldbe épitett villák külső és belső dekorácziőin fogja értékesithetni, egyszerre ki fog nyilni azoknak a szeme is, akik e képekben — szobavilágitás mellett — rikitó szinkáosznál egyebet nem látnak. Egyébként is, e fiatalember már ma sok olyan »modern« hibától ment, ami legjobbjainknál is nem egyszer zavar bennünket. Soha logikátlanul nem rakja fel a szinfoltokat, ellenben mindenütt gondosan mérlegeli az egyes szinértékeket, ugy hogy legtöbb dolga — minden könnyüsége mellett — szinte tudományosan egyensulyozottnak hat. Ebből a szempontból a sárgakendős spanyol leány, az erkélyről lenéző s szinte Manet-i egyszerüségü három spanyol nő, vagy a napsütésbe bámuló három magyar parasztasszony képe egyenesen minták lehetnek egész modern ifjuságunk számára. Végül — és ez talán legbiztatóbb a fiatal müvész jövendőjére — a müvészetében való elmélyedés, a festés gyönyörüsége, a bensőséges szeretet, melylyel az ecsetjén csüng, a kiállitás minden egyes darabjáról szinte diadalmas ujjongással sikongat felénk. Ez minden. A kiábrándult mesterség-folytatás, az elgyötört, elcsigázott, elfásult, közönybe zápuló munkának mai, mind általánosabban pusztitani kezdő járványa mellett ez a rajongó vonal- és szinszerelem többet jelent szinte még a zseninél, a tehetségnél is, — pedig Kövér Gyulának jutott bőven mindezekből; reméljük, nemcsak az ő, de az egész magyar piktura szerencséjére.

Rm.

HETI POSTA.

Bécs. *A. Kiss* József szeptember eleje óta nincs Budapesten.

Budapest. *P.* Nem érdemes folytatni. A tiz vers között egyetlen figyelemre méltó sort sem találtunk. Az arczképre vonatkozó kérdést különösnek, a teljesitését hiábavalónak találjuk, mert a jó vers nem az »ihleten«, de a talentumon mulik.

Versekről. A rosszakat megsemmisitettük, a jókat közölni fogjuk. Arra se időnk, se helyünk, hogy minden versről külön üzenetben elmélkedjünk.

Ballada. Sajnálatunkra nem használhatjuk.

Budapest. *Ifj. B.* Az aforizmái brutális antitézisek, minden szellem és ötlet nélkül.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü Részvénytársaság. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü Részvénytársaság megtartott igazgatósági ülésén az 1908/09. üzemév mérlege előterjesztett s jóváhagyatott. A nyereség 8,672.523·54 K-t tesz ki a tavalyi 8,300.513·80 K-val szemben, mely a mult évről elővezetett 1,193.718·58 K hozzávonásával 9,866.242·12 K-ra emelkedik. Az alapszabályszerü és rendkivüli leirások és tartalékolások eszközlése után 1.959.607·78 K összegben (a mult évi 1,909.607·78 K-val szemben) az igazgatóság elhatározta, hogy a közgyülésnek javasolni fogja, miszerint a fenmaradó 7,906.634·34 K összegből az alapszabályszerü jutalékok és a rendes tartalékalap szaporitására forditott összegek levonása, továbbá 600.000 koronának a külön tartalékalaphoz való csatolása, a tiszti nyugdijalapnak 100.000 koronával és a munkástársládáknak 75.000 koronával való javadalmazása után a 32,000.000 K részvénytőkét képező minden 200 K névértékü részvény után 16 százalékos osztalékul 32 K fizettessék ki és a fenmaradó 1,206.084·45 K pedig uj számlára vezettessék elő.

A mittweidai technikumot, melyben elektro- és gépészmérnökök, valamint technikusok és müvezetők képeztetnek ki állami felügyelet alatt, évenkint körülbelül 3000 növendék látogatja. Az elektrotechnikai oktatás az utóbbi években jelentékenyen ki lett terjesztve és dusan felszerelt szertárak, laboratóriumok (elektro- és gépészmérnökök számára), mühelyek, valamint géptelepek stb. által hathatósan lesz támogatva. A téli félév (tanszak) 1909 október 18-án kezdődik. A szeptember 27-én kezdődő ingyenes előtanfolyamokra a felvételek már szeptember hó elején hétköznapokon eszközöltetnek. Részletes programmot és értesitőt a »Technikum Mittweida« (Szász királyság) titkársága kivánatra költségmentesen küld. Az intézettel kapcsolatos 3000 négyszögméter területet elfoglaló tanuló-gyári mühelyekben önkéntes gyakornokok gyakorlati kiképzés czéljából felvételt nyerhetnek. A technikum, valamint a vele kapcsolatos precziziósmühely az összes kiállitásokon, amelyeken résztvett, kiváló kitüntetésben részesült. Plaueni iparkiállitás: Plauen város kiállitási érme »kiváló eredményekért«. Lipcsei iparkiállitás: királyi államérem »a technikai oktatásügy terén kifejtett kiváló eredményekért«. Lüttichi világkiállitás: »Prix d'honneur«.

Feketére fest :: **Hófehérre tisztit**

hetenkint sok 100 ruhát. naponta átlag 20.000 gallért, kézelőt.

Ruhák vegyileg tisztittatnak

HALTENBERGER ruhafestőgyárában

ALAPITÁSI ÉV: 1810. • KASSA • ALAPITÁSI ÉV: 1810.

PATKÁNY- ÉS EGÉRIRTÓ BACZILLUS „RATIN".

A m. kir. belügyminiszter 109428/909. VII. b. sz. a. hozott határozatával a **kereskedelemügyi és földmivelésügyi m. kir. miniszter** urakkal egyetértőleg kijelenti, hogy a **„Ratin"** patkány- és egérirtó baczillus **nem méreg,** a patkányon, egéren kivül sem az emberre, sem pedig más állatra nem ártalmas. Ezt a **m. kir. állami bakterologiai intézet** kisérleteivel is megállapitotta. **Ismertetőt ingyen küld** a főlerakat: **„Ratin" bakterologiai laboratorium képviselősége** Budapest, VII., Rottenbiller-utcza 30. — Fiókleraket: »Orangyal« gyógyszertár, Rákoskeresztur.

TAMÁSSY PARK-SZANATÓRIUMA

Dunaharasztiban — **Pestmegye.**

Elsőrangu gyógyintézet alkoholisták, morfinisták és idegbetegek részére. Nap- és légfürdők. Dr. Lahmann szerinti diätetikus konyha. Télen-nyáron nyitva.

Telefon: Budapest környék Dunaharaszti 3.

PROSPEKTUST KIVÁNATRA KÜLD AZ IGAZGATÓSÁG.

Budapest, 1909. — Nyomatott az Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társ. betüivel.